

EUROOPA REKONSTRUKTSIOONI- JA ARENGUPANGA DOKUMENT

EESTI STRATEEGIA

Kinnitatud Direktorite Nõukogu poolt 28. juunil 2006

Originaaldokumendi tõlke on EBRD lisanud lugejate heaolu silmas pidades. EBRD on teinud kõik endast oleneva tagamaks tõlke korrektsust, kuid EBRD ei võta endale vastutust garanteerimaks tõlke originaalile vastavust. Tõlgitud tekstile tuginemine toimub lugeja enda vastutusel. Mitte mingitel tingimustel ei vastuta EBRD, EBRD töötajad või esindajad ükskõik mis põhjusel tehtud tõlkes esinevate ebatäpsuste, vigade, välja jätmiste ja/ või sisu muudatuste eest ja nendest sõltuvalt tekkinud kahjude eest. Kui inglise keelse originaalteksti ja eesti keelde tõlgitud teksti vahel on ebakõlasid või vastuolusid, siis juhindutakse originaaltekstist.

SISUKORD

LÜHENDID JA VALUUTAVAHETUSKURSID	3
PRESIDENDI SOOVITUS	4
1. PANGA PORTFELL.....	6
1.1. SENI ELLU VIIDUD TEGEVUSE ÜLEVAADE	6
1.2 EELMISE RIIKLIKU STRATEEGIA RAKENDAMINE	7
1.3 EBRD PORTFELLI MÕJU TÄNAPÄEVASELE TURUMAJANDUSELE ÜLEMINEKULE JA ÜLEVAADE SAADUD KOGEMUSTEST	8
1.3.1 Varasemate Eestile pühendatud strateegiate asjakohasus ja mõju üleminekule	8
1.3.2 Ülevaade mõningatest saadud kogemustest	10
1.4 OLEMASOLEVA PORTFELLI FINANTSNÄITAJAD.....	11
1.5 KAASRAHASTAMISE MOBILISEERIMINE.....	11
2. TEGEVUSKESKKOND	11
2.1 ÜLDINE REFORMIKESKKOND.....	11
2.1.1 Poliitiline keskkond	12
2.1.2 EBRD tegevuse seisukohalt olulised makromajanduslikud tingimused	13
2.1.3 Tänapäevasele turumajandusele üleminekul tehtud edusammud ja üleminekuga kaasnevad probleemid	15
2.2 JUURDEPÄÄS KAPITALILE	19
2.3 ÕIGUSKESKKOND.....	20
3. STRATEEGILISED SUUNAD.....	20
3.1 EBRD PRIORITEEDID STRATEEGIA ELLUVIIMISE PERIOODIL.....	20
3.2 LAHENDAMIST VAJAVAD PROBLEEMID SEKTORITE KAUPA JA EBRD EESMÄRGID.....	21
3.2.1 Infrastruktuur, keskkond ja energeetika	21
3.2.2 Ettevõtlussektor	21
4. KOOSTÖÖ TEISTE RAHVUSVAHELISTE FINANTSINSTITUTSIOONIDE JA ORGANISATSIOONIDEGA.....	22
LISA 1. KINNITATUD PROJEKTID AASTATE LÕIKES.....	24
LISA 2. TEGEVUSE NETOMAHT SEKTORITE LÕIKES.....	26
LISA 3.OOTEL OLEVAD PROJEKTID.....	27
LISA 4. VALITUD MAJANDUSNÄITAJAD.....	28
LISA 5. 2005. AASTA SIIRDEPROBLEEMIDE HINDAMISE TULEMUSED	29
LISA 6.STRUKTUURIMUUTUSTE VÕRDLUSNÄITAJAD.....	32
LISA 7.HINNANG POLIITILISELE JA SOTSIAALSELE OLUKORRALE.....	33
LISA 8. KESKKOND	38
LISA 9. KAHEPOOLNE ABI	40
LISA 10. HINNANG EESTI ÄRIÕIGUSELE	47
LISA 11. EESTI KAART	57

LÜHENDID JA VALUUTAVAHETUSKURSID

BAS	Ärialaste nõustamisteenuste programm
ÜPP	Ühine põllumajanduspoliitika
KEB	Kesk-Euroopa ja Balti riigid
SRÜ	Sõltumatute Riikide Ühendus
EK	Euroopa Komisjon
EKP	Euroopa Keskpank
EEK	Eesti kroon
EIB	Euroopa Investeerimispank
EMU	Euroopa rahaliit
ERM II	Vahetuskursimehhanism II
EL	Euroopa Liit
EUR	Euro
VOI	Välismaine otseinvesteering
FI	Finantsinstitutsioonid
ENL	Endine Nõukogude Liit
ÜMAP	Üldtunnustatud majandusarvestuspõhimõtted (GAAP)
SKP	Sisemajanduse koguprodukt
IAIS	Rahvusvaheline Kindlustusjärelvalvete Assotsiatsioon
IFC	Rahvusvaheline Finantskorporatsioon
RFI	Rahvusvaheline finantsinstitutsioon
IFRS	Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid
IMF	Rahvusvaheline Valuutafond
IOSCO	Väärtpaberite Järelevalve Rahvusvaheline Organisatsioon
EAP	Esmane avalik pakkumine (IPO)
IT	Infotehnoloogia
JASPERS	Ühine projektiabi Euroopa piirkondadele
JEREMIE	Euroopa ühisressursid mikro-, väike- ja keskmistele ettevõtetele
MKI	Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuur
MVKE	Mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtte
NATO	Põhja-Atlandi Lepinguorganisatsioon
PVFI	Pangaväline finantsinstitutsioon
OECD	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
OSCE	Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon
AEP	Avaliku ja erasektori partnerlus
SDR	Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühik
VKE	Väike- ja keskmise suurusega ettevõtte
TAM	Restruktureerimise juhtimise programm
TK	Tehniline koostöö
UNCITRAL	ÜRO rahvusvahelise kaubandusõiguse komisjon
USD	Ameerika Ühendriikide dollar

VALUUTAVAHETUSKURSID

1,0 EUR	15,64 EEK
1,0 EUR	1,26 USD

PRESIDENDI SOOVITUS

Eesti täidab jätkuvalt EBRD asutamislepingu artiklis 1 sätestatud tingimusi. Viimase 15 aasta jooksul on Eesti oma arengus teinud märkimisväärseid edusamme ja on praegu üks arenenumaid riike ELi uute liikmesriikide seas. Umbes 80% majandustegevusest leiab aset erasektoris; läbi on viidud hindade ja kaubanduse liberaliseerimine, ettevõtete erastamine ja tõhusad finantssektori reformid. Eestit iseloomustab avatud väliskaubandusrežiim ja välisinvesteeringutele ei ole olulisi piiranguid. See sihipärane strateegia peegeldub Eesti saavutustes ja märkimisväärse edus üleminekul nüüdisaegsele turumajandusele.

2005. aastal ületas SKP kasv ootusi, seda peamiselt tänu tugevale sisenõudlusele ja oodatust paremale väliskeskkonnale. Majandus kasvas 2005. aastal 9,8% võrra ja suurim majanduskasv 11,1% toimus neljandas kvartalis. Majanduskasvu tõukejõuks olid eelkõige investeerimistegevusest johtunud tehnoloogiasektori eksporditehingud ja tugev riigisisene nõudlus. Eelarvepositsioon oli jätkuvalt hea: 2005. aastat iseloomustas taas valitsemissektori eelarveülejäak (hinnanguliselt 1,5% SKPst) ja ELi üks madalaimad riigivõlasuhteid (ligikaudu 5% SKPst). Ehkki jooksevkonto puudujääk oli 2005. aastal veel suur, moodustades rohkem kui 10% SKPst, on see tänu ekspordimahtude kiiremale kasvule vähenemas. Maastrichti kriteeriumit ületav inflatsioon sundis valitsust lükkama Euroopa rahaliidu liikmeks astumise tähtaja algul kavandatud 2007. aasta jaanuarilt edasi 2008. aasta jaanuarini. Pangandussüsteemi juhitakse konservatiivselt; jätkub finantssüvenemine. Sagedased muutused valitsuses on seni avaldanud vähe mõju majanduspoliitiliste otsuste tegemisele, sest euro kiire kasutuselevõtt on üldiselt aktsepteeritud eesmärk.

Eesti on iseseisvumisest alates saavutanud suurt edu üleminekul tänapäevasele turumajandusele ning on praegu üks avatuma ja konkurentsivõimelisema majandusega riike maailmas. Majanduskeskkond on väga dünaamiline ning kohalikud pangad ja liisingufirmad pakuvad osaliselt rahvusvahelistelt finantsinstitutsioonidelt saadud krediitdiliinide toel laene ja liisinguid väiksematele ettevõtetele. Pangandussektori liikumine välismaiste omanike kätte on toonud kaasa pangandussüsteemi restruktureerimise ja rekapitaliseerimise, suuremas valikus toodete ja teenuste pakkumise ning ettevõtete parema üldjuhtimise ja läbipaistvuse.

Tunnustades Eesti saavutatud märkimisväärset edu, tuleb tõdeda, et mõned siirdeprobleemid on siiski lahendamata. See strateegia ongi suunatud nende probleemide lahendamisele eesmärgiga veelgi suurendada Eesti majanduse konkurentsivõimelisust. Alljärgnevalt kirjeldatakse kõige olulisemaid nüüdisaegsele turumajandusele üleminekul seotud lahendamist vajavaid küsimusi Eestis.

Infrastruktuur, keskkond ja energeetika

Energiatõhusus ei vasta veel täielikult kõikidele energeetikat reguleerivatele ELi õigusaktidele. Iseäranis on seadusandliku reguleerimise tõhustamine vajalik taastuvate energiaallikate valdkonnas. Lahendamata on Eesti Energia tegevusüksuste eraldamise küsimus ning energeetikasektori turukeskne juhtimine ei ole veel täielikult välja kujunenud. Veel üks suur probleem on põlevkivi baasil töötavate elektrijaamade restruktureerimine, muu hulgas ka keskkonnakaitse aspektist. Infrastruktuuri osas tuleb tõdeda, et erasektori kaasatus on piiratud.

Ettevõtlussektor

Üldtööstuse sektoris on üheks lahendamist vajavaks küsimuseks ettevõtluse arendamise lisastimuleerimine riigi vaesemates piirkondades. Väike- ja keskmiste ettevõtete arvu suurenemise toetamiseks vajatakse suuremas valikus finantsinstrumente, eriti omakapitali finantseerimist ja vahefinantseerimist.

31. mai 2006. aasta seisuga oli EBRD Eesti puhul allkirjastanud kokku 48 otserahastamise projekti ja 24 piirkondlikku projekti. Projektide kogumaht moodustas 1182 miljonit eurot, millest EBRD rahastamise osakaal on 470 miljonit eurot ehk 40%. Erasektori projektide osakaal portfellis oli 100%.

Ehkki 2005. aasta ja 2006. aasta alguse uued projektid on realiseerunud aeglaselt, on EBRD-l strateegia elluviimise perioodil endiselt teatav abistav roll valdkondades, kus tal on võimalik aidata kaasa siirdeprobleemide lahendamisele, eelkõige omakapitali laiendamise rahastamise, vahefinantseerimise ja piiriülese rahastamise pakkumisel, areneva taastuvate energiaallikate sektori toetamisel, avaliku ja erasektori partnerluste ning ettevõtete üldjuhtimise ja heade äritavade edendamisel.

Kirjeldatud siirdeprobleemide lahendamisel keskendub EBRD tegevus Eestis järgmistele eesmärkidele:

- taastuvate energiaallikatega seotud projektide arendamise toetamine;
- kohalike ettevõtete laiendamise toetamine, eriti piiriüleste (cross-border) projektide puhul, pikaajalise riskikapitali (omakapital, struktureeritud võlainstrumentid) pakkumise teel;
- VKEdel ning omavalitsuste rahastamise ja energiatõhususe edendamine nii finantsvahendajate kaudu kui ka otse – finantsinstrumentide suurema valiku kaudu, millele lisandub ELi või muu toetus;
- keerukate sektoriüleste tehingute, sh avaliku ja erasektori partnerluste toetamine, mille puhul on võimalik tugineda EBRD kogemustele projektide struktureerimise ja kaasrahastamise tagamise valdkonnas.

Selle strateegia kohaselt kavatseme jätkuvalt tagada, et EBRD kogu tegevus Eestis on kooskõlas heade pangandustavade ja avaldab mõju tänapäevasele turumajandusele üleminekule, täiendab riigi enda tegevust ja vastab EBRD keskkonnaalasele tegevuskorrale, sisaldades vajaduse korral keskkonnategevuskavasid.

Jean Lemierre

1. PANGA PORTFELL

1.1. Seni ellu viidud tegevuse ülevaade

2006. aasta mai lõpu seisuga moodustas EBRD-poolse rahastamise maht Eestis kokku (sh piirkondlikud projektid) 470 miljonit eurot ehk 1,5% EBRD kogurahastamismahu netoväärtusest. EBRD rahastamise abiga on kaasatud veel 712 miljoni euro ulatuses kaasinvesteeringuid ja kordisti on seega 1,5.

Allolevas tabelis on toodud ülevaade EBRD Eestile suunatud portfelligist sektorite kaupa 2006. aasta mai lõpu seisuga. Portfelli maht moodustas 101 miljonit eurot ehk 0,6% EBRD koguportfelligist. Erasektori ja riigi poolt garanteerimata laenude osakaal oli 100%.

Tabel 1. Olemasolev portfell sektorite kaupa (sh piirkondlikud projektid) (seisuga 31.05.2006)

Sektor	Projektide arv	EBRD rahastamine (mln EUR)	Osakaal portfelligis (%)
Tööstus ja kaubandus	2,8	31,3	31%
Põllumajandustööstus	0,5	6,1	
Kinnisvara, turism ja laevandus	0,2	5,4	
Telekommunikatsioon, informaatika ja meedia	0,1	0,3	
Üldtööstus	2,0	19,5	
Finantsinstitutsioonid	3,9	25,2	25%
Pangad: omakapital	0,0	0,0	
Pangad: laenud	1,0	1,1	
Pangavälised finantsinstitutsioonid	1,3	4,5	
Investeeringufondid	1,6	19,6	
Infrastruktuur	1,6	44,3	44%
Transport	0,0	0,0	
Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuur	1,6	44,3	
Energiatõhusus	0,0	0,0	
Elekter ja energia	0,0	0,0	
KOKKU	8,3	100,8	100%
sellest laenud	4,1	64,6	64%
sellest omakapital	4,2	35,9	36%
sellest garantiid	0,0	0,3	0%
sellest erasektor	8,3	100,8	100%
sellest avalik sektor	0,0	0,0	0%
sellest otse	5,0	58,6	58%
sellest piirkondlik	3,3	42,2	42%
sellest riigi poolt garanteerimata	8,3	100,8	100%
sellest riigi poolt garanteeritud	0,0	0,0	0%

Suurim osa portfelligist (44%) oli seotud infrastruktuuriga ja hõlmas täies ulatuses ASile Tallinna Vesi antud laenu. Märkimisväärne osa portfelligist (25%) oli seotud finantsinstitutsioonidega, mis peegeldab Eesti majanduse struktuuri ning EBRD olulist rolli VKEde toetamisel krediidiinide ja investeeringufondide kaudu.

1.2 Eelmise riikliku strateegia rakendamine

Eelmist Eestile pühendatud strateegiat on ellu viidud keskkonnas, mida iseloomustab üha tihenev konkurents ja kohalike pankade poolt meelsasti pakutavad tähtajalised laenud. Pärast Eesti liitumist ELiga on nn riigirisk vähenenud. VKEde rahastamine finantsvahendajate kaudu, munitsipaalinfrastruktuuri arendamine ja Eesti ettevõtete piiriüleste investeeringute toetamine on jätkuvalt olnud EBRD peamised tegevusvaldkonnad Eestis.

Eestile pühendatud 2004. aasta strateegias toodi EBRD strateegiliste prioriteetidena Eestis välja järgmised valdkonnad.

Infrastruktuur ja keskkond: keskendumine nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil infrastruktuuri ja kommunaalteenuste osutamisse tehtavate investeeringute rahastamisele (eriti elektri-, kommunaal- ja transpordisektoris) ilma riigipoolse garantiita; võimaluse korral selliste tehingustruktuuride toetamine, mille sisu või potentsiaalne tagajärg on erasektori kaasatus; osalemine selliste projektide rahastamisel, mille abil on võimalik parandada koostööd ning arendada välja tõhusad turud (näiteks elektrisektoris) Balti riikide regioonis ja väljaspool seda; piirkondliku arengu toetamiseks teise tasandi omavalitsusasutustega otsekoostöö võimaluste otsimine.

Ettevõtlussektor: mõne suurema tööstus- ja teenindusettevõtte toetamise võimaluste otsimine, eeskätt eesmärgiga aidata kaasa erastamisega mitteseotud välismaiste otseinvesteeringute sissevoo jätkumisele ja Eesti ettevõtete laienemisele teistesse riikidesse, keskendudes rohkem omakapitaliinstrumentidele.

Finantssektor: VKEde toetamine (krediidiliinid, liising, omakapital) kohalike ja piirkondlike finantsinstitutsioonide kaudu.

Eelmisel Eestile pühendatud strateegia rakendamise perioodil osales EBRD neljas piirkondlike investeerimisfondidega seotud projektis ja investeeringute kogusumma oli sel perioodil ligikaudu 10 miljonit eurot.

Ettevõtlussektoris on analüüsitud mõningaid suuremaid projekte, mis hõlmavad tööstus- ja teenindusettevõtteid, ent oma volitustest tulenevate nõuete tõttu ei ole EBRD-l olnud võimalik projektide elluviimisele omapoolse rahastamisega kaasa aidata. ASi Estonian Cell puidumassitehase rajamise projekt, mis allkirjastati paar nädalat enne strateegia elluviimise perioodi algust, rakendati strateegia tähtaja jooksul edukalt ellu. Projekti kogumaksumus oli 153 miljonit eurot. Eesti kirdeosas asuv tehas aitab kaasa ka Eesti piirkondlikule arengule.

Keskendumine ettevõtlus- ja **infrastruktuurisektorile** hõlmas ka selliste suurte ja keerukate projektide määratlemist, mis eeldavad ELi tõukefondide ja Ühtekuuluvusfondi struktuuriabi ja kaasrahastamist. Investeerimisprioriteetide määratlemise ja projektitaotluste ettevalmistamise protsess on aga kulgenud eeldatust aeglasemalt. 2006. aasta kevadel määratlesid kohalikud omavalitsused mitmed kohalike omavalitsuste ja riiklikul tasandil ellu viidavad infrastruktuuriprojektid algatusega JASPERS hõlmatud projektidena. Selliselt määratletud projektid on praegu idee-, eelanalüüsi- või teostatavusuuringu staadiumis. Ehkki nende projektide elluviimisel võidakse vajada EBRD toetust, otsustatakse lõplikud

finantseerimispartnerid alles hilisemas staadiumis. Ka potentsiaalsed avaliku ja erasektori partnerluse struktuurid on arenenud aeglaselt, ent nende struktuuride edenedes on EBRD-l selles valdkonnas võimalik olulist abi osutada.

Energeetikasektoris on mitmesuguste projektide odavat rahastamist võimaldanud kohalikud kommertsbankid, EIB ja NIB.

Finantssektoris on VKEsid toetatud uute piirkondlike aktsiafondide kaudu. EBRD on lisaks arendanud mõningaid otseinvesteeringute ja piirkondlike investeerimisfondide projekte, mis hõlmavad peamiselt omakapitaliinvesteeringuid või vaherahastamist (mezzanine funding) ning mis on kavas lõpule viia 2006. aasta lõpul või 2007. aastal. Projektide varasem lõpuleviimine viibib rahuldavate tegevustulemustega sponsorite nappuse ja asjaomaste finantseerimistoodete keerukuse tõttu.

Eelmises strateegias määratleti vajadus toetada VKEsid, mis laiendavad oma tegevust teistesse riikidesse. Niisugused tegevusvõimalused on realiseerunud oodatust aeglasemalt ning osutunud EBRD otserahastamiseks ka liiga väikesteks. Seetõttu on väiksemaid projekte tõhusamalt rahastatud kas EBRD poolt kohalikele pankadele antud, VKEdele mõeldud krediidiinide kaudu või investeeringutena olemasolevate aktsiafondide kaudu, mis hõlmavad kõiki Balti riike.

1.3 EBRD portfelli mõju tänapäevasele turumajandusele üleminekule ja ülevaade saadud kogemustest

1.3.1 Varasemate Eestile pühendatud strateegiate asjakohasus ja mõju üleminekule

Infrastruktuur, keskkond ja energeetika

EBRD on **transpordisektoris** osalenud Tallinna Lennujaamale antud laenude kaudu. Viimane Tallinna Lennujaamale refinantseerimise tehingu vormis antud laen oli esimene EBRD poolt riigiomandis olevale ettevõttele antud laen, mida riik ei garanteeri ja millega seoses riik ei võtnud enesele ka mingeid muid kohustusi.

Ehkki viimase viie aasta jooksul on EBRD Eestis osalenud ainult ühes uues **munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuuri sektori** projektis (Tallinna Vesi), illustreerib EBRD osalus endiselt olulist mõju reformidele orienteeritud riigis. EBRD on teinud Tallinna Veega koostööd rohkem kui kümne aasta jooksul, osaledes veesektori reformi kõikides etappides, mis hõlmasid riigi garanteeritud laenu kohalikule omavalitsusele, ettevõtte laenu, erastamist, strateegiliseks investoriks olemist ning hiljutist abi Tallinna Vee aktsiate esmase avaliku pakkumisega seoses, mis kokkuvõttes kujutavad endast *ülimalt olulist* mõju nüüdisaegsele turumajandusele üleminekule.

Praegu ei osale EBRD üheski **energeetikasektoriga** seotud projektis. Kohalik energeetikaettevõtte Eesti Energia on saavutanud krediitvõimelise laenuvõtja staatuse (rahvusvahelise reitinguagentuuri Moody's hinnang A1) ning tal on olnud võimalik laenata rahvusvahelistel turgudel väga soodsatel tingimustel, näiteks mitmete äriühingute võlakirjade pikaajaliste rahvusvaheliste emissioonide kaudu.

Ettevõtlussektor

Aastatel 2000–2005 tegi EBRD kaks investeringut Eesti **põllumajandustööstuse** sektorisse. Mõlema investeringu näol oli tegemist investeringuga jaekaubandusse, mis hõlmas kõiki kolme Balti riiki. Esimene projekt (Baltic Food Holding) oli seotud uute kaubahallide omandamise ja olemasolevate kaubahallide uuendamisega, ent lõppes pankrotiga. Teine projekt (Kesko) hõlmas samasuguseid jaekaubanduslikke eesmärke ja osutus edukaks.

EBRD on mänginud olulist rolli **tööstussektori** restruktureerimisel ja saavutanud alates 2000. aastast *märkimisväärse* mõju nüüdisaegsele turumajandusele üleminekule. Imavere Saeveskile (Balti riikide suurim ja tänapäevaseim saeveski) anti aastatel 1997–2002 kolm laenu. ASi Estonian Cell projekti (puidumassitehase rajamine, Eesti ajaloos seni suuruselt teine välismaine otseinvesteering) rahastati 2004. aastal omakapitali- ja allutatud laenu näol.

EBRD on edukalt toetanud Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamise arengut. 2000. aastal said kõik kolm Eesti suuremat panka (Hansapank, Eesti Ühispank ja Sampo Pank) VKEdele mõeldud krediidiini summas 10 miljonit eurot. Lisaks sai Hansa Capital 2003. aastal laenu summas 30 miljonit eurot, millest 12 miljonit eurot eraldati Eesti liisingusektori arendamisele. Aastatel 2000–2005 oli **mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete sektoris** kogumõju tänapäevasele turumajandusele üleminekule *märkimisväärne*.

EBRD ei osalenud Eesti **kinnisvara- ja turismisektoris** aastatel 2000–2005. Sellegipoolest on Eesti olnud mitme piirkondliku kinnisvarafondi (Heitman Central Europe Property Partners, Orco Aparthotels ja Europolis II) sihtriigiks.

Finantssektor

Kõik **pangandussektoris** ellu viidud EBRD projektid leidsid aset 1990. aastate keskpaigas ja lõpul, mil EBRD võimaldas mitmesuguseid finantseerimistooteid paljudele kohalikele kommertsbankadele. Pangandusturg läbis järk-järgult konsolideerumisetapi ja nüüdseks domineerivad sellel kaks Rootsi ja kaks Soome panka. Pärast mitu aastat püsinud stabiilset turustruktuuri hakkasid välismaised krediidasutused Eesti ELiga liitumise järel Eestis oma filiaale asutama. Kaks aastat pärast Eesti saamist ELi liikmeks oli Eestis 14 kommertsbanka, enne 1. maid 2004 oli neid seitse.

Pangaväliste finantsinstitutsioonide sektoris investeeris EBRD 2002. aastal LHV pensionifondi fondivalitsejaks olevasse ettevõttesse, et toetada pensionireforme ja stimuleerida kohalikku väärtpaberiturgu. Tegemist oli aga väikese kliendiga, mis hiljuti ühines ühe kindlustusseltsi juhitava pensionifondiga. Pensioniinvesteeringute turul domineerivad varahaldusettevõtted, kusjuures kahele suuremale kommerts pangale kuulub kokku üle 70% turuosa. Samuti on EBRD olnud tegev liisingusektoris tänu projektidele, mis viidi ellu koos ASiga Hansa Capital (kõik kolm Balti riiki) ja ASiga Hansa Leasing Russia (piiriülene liising). PVFI sektoris oli EBRD tegevuse mõju nüüdisaegsele turumajandusele üleminekule aastatel 2000–2005 *mõõdukas*.

Kesk-Euroopaga võrreldes jõudsid aktsiafondid Balti riikidesse hiljem. Alates 1990. aastate lõpust on EBRD toetanud mitmeid Balti riikide piirkondlike aktsiafonde. Et valdav osa Eesti ettevõtteid on väike- või keskmise suurusega ettevõtted, on EBRD kui tuumikinvestori panus aktsiafondidesse võimaldanud investeringuid arvukate Eesti VKEde aktsiakapitali. EBRD on Balti riikides teinud investeringuid seitsmesse aktsiafondi, mis omakorda on investeerinud 70 ettevõttesse. Neist 32 asuvad Eestis. **Aktsiafondide sektoris** oli mõju nüüdisaegsele turumajandusele üleminekule aastatel 2000–2005 *väga oluline*.

Üldine hinnang

Eestile pühendatud EBRD strategiad on olnud suunatud Eesti majanduse tekkivatele vajadustele, mida iseloomustavad VKEde suur osakaal ettevõtlussektoris ning Eesti ettevõtete kasvav huvi välismaale investeerimise suhtes. Samal ajal iseloomustab Eesti majandust munitsipaalinfrastruktuuri mahajäämus väljaspool suuremaid linnu.

EBRD on alates 2000. aastast investeerinud Eestisse 169 miljonit eurot (sh Eesti osa piirkondlikes projektides). Kavandatud strateegiatega elluviimisel suunati 35% koguinvesteeringutest eraettevõtluse sektorisse, 43% infrastruktuuri ning MKI sektorisse, 11% finantssektorisse ja 11% aktsiafondidesse.

Arutelu õigusnormide poliitika üle

Eesti energiaturuseaduse muudatuste ettevalmistamise protsessis pidas EBRD ametivõimudega dialoogi taastuvaid energiaallikaid käsitlevate õigusnormide poliitika üle. Praeguseks on ettepaneku eelnõu seadusandluse protsessis kaalumisel.

1.3.2 Ülevaade mõningatest saadud kogemustest

EBRD on Eestis tegutsedes omandanud mitmesuguseid kogemusi. Järgnevalt on toodud ülevaade olulisematest kogemustest.

EBRD saab kaasa aidata *konkurentsi* suurendamisele turul, kõrvaldades piirangud erasektori rahastamisallikatele juurdepääsule. *Ettevõtete üldjuhtimise* valdkonnas saab EBRD kasutada oma mõjuvõimu selleks, et avaldada survet parimate tavadega kooskõlas olevate standardite kehtestamiseks, kohandades oma tegevust üleminekuga seotud muutuvatele probleemidele alates erastamisest kuni ettevõtete üldjuhtimise reformi ja konsolideerimiseni.

Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuuri valdkonnas erastamisega kaasnevate võimaluste täielik ärakasutamine eeldab piisavate *kontsessioonilepingute* olemasolu. Enne seadusloome ja reguleerimisega tegelemist tuleks silmas pidada, et kindlapiiriliste teenuselepingute alusel teenuste osutamise sisseostmise kaudu toimuv erastamine võib osutada hoonete ja seadmete erastamisest kasulikumaks. Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuuri sektoris on projektide edukaks elluviimiseks vajalik tihe koostöö lõppkasutajate, hankenõustajate ja tehniliste konsultantide vahel.

Transpordisektoris on oluline koostada ja ajakohastada professionaalseid liiklusuuringuid ning muu hulgas hinnata konkureerivaid transpordiliike, *piirkondlikku mõju ja vastastikust sõltuvust*.

Ettevõtlussektoris on oluline olnud sponsori valik ja asjakohase *sponsori garantiid*. Tehnoloogiliste *oskuste edasiandmine* on saavutatav uute projektide kaudu, millega toetatakse täiendavate tootmiseseadmete ostu ja paigaldamist.

EBRD krediitdiliinide abil on rahastamist edukalt laiendatud *VKEde sektorile*. EBRD peaks selles kontekstis aktiivselt hindama kliendi koolitusvajadusi ja selgitama kliendile kaasnevaid hüvesid. Programmid, mis ei hõlma rahastamist, näiteks TAM ja BAS, on aidanud kaasa juhtimiselase oskusteabe siirdele ning VKEde arengule ja kasvule.

Liisingusektoris on EBRD aidanud kaasa kodumaistele turgudele, kõiki kolme Balti riiki hõlmavatele piirkondlikele turgudele ja piiriülestele turgudele suunatud tegevuse rahastamisele. Vastavate projektide abil on VKEdele edukalt võimaldatud varadega tagatud laene.

1.4 Olemasoleva portfelli finantsnäitajad

Viimase kahe aasta jooksul on Eestiga seotud portfelli kvaliteet olnud stabiilselt heal tasemel. Portfelli üldine riskikategooria on 5,5 ning portfelli koosneb viiest otseinvesteeringust ja 20 piirkondlikust investeeringust või allprojektist.

1.5 Kaasrahastamise mobiliseerimine

Üldine kaasrahastamise mobiliseerimise suhtarv (projekti kogumaksumus / EBRD rahastamine) on 2,5. Kõige märkimisväärsem projekt hõlmab ASi Estonian Cell puidumassitehase käivitamise projekti, mille kogumaksumus oli 153 miljonit eurot, rahastamisele kaasaaitamist. EBRD rahastas projekti 2004. aastal 19 miljoni euro väärtuses omakapitali- ja allutatud laenu näol. EBRD jätkuv toetus erakapitalil põhinevale tööstusele, rõhuasetusega VKEdele, on vajalik teise põlvkonna vahendite tekitamiseks erakapitali baasil.

2. TEGEVUSKESKKOND

Antud strateegiaga hõlmatud kahe järgmise aasta jooksul kavatakse EBRD Eestis tegutsemisel lähtuda mõjust, mida tema tegevus avaldab nüüdisaegsele turumajandusele üleminekule, headest pangandustavadest ja täiendavuse põhimõttest. Strateegiat viiakse ellu kogu EBRD omavahendite ülevaates (Capital Resource Review) nr 3 aastateks 2006–2010 kokkulepitud strateegilise kava järgi.

2.1 Üldine reformikeskkond

Eesti on alates iseseisvumisest saavutanud suurt edu tänapäevasele turumajandusele üleminekul. 1990ndatel algatatud struktuurireformid on olnud edukad ja nende elluviimise mõju on olnud kaugeleulatuv. Hiljutiste aastate reformikava keskendus ELi õigustiku ülevõtmisele ja ELiga ühinemisele, mis leidis aset 2004. aasta mais. Mitmesuguste majanduskeskkonna ülevaadete kohaselt on Eesti praegu üks avatuma ja konkurentsivõimelisema majandusega riike maailmas. Analüüsikeskus The Heritage Foundation on Eesti paigutanud oma 2005. aasta majandusvabaduse indeksis neljandale kohale. Transparency Internationali andmete kohaselt on Eesti siinse

piirkonna kõige vähem korrumppeerunud riik. Ka EBRD ja Maailmapanga 2005. aastal tehtud majanduskeskkonna ja ettevõtlussektori hindamise tulemused kinnitavad Eesti edusamme.

Teatud siirdeprobleemid vajavad siiski veel lahendamist. Need probleemid on seotud ennekõike bürokraatia vähendamise ja riigi vaesemates piirkondades ettevõtluse arengu edasise stimuleerimisega. Vaatamata ärikeskkonna järjepidevale paranemisele takistavad haldussuutmatust ja läbipaistmatust litsentsimisnõuded endiselt teatud määral väikeettevõtete arengut. EBRD ja Maailmapanga läbi viidud majanduskeskkonna ja ettevõtlussektori hindamise tulemuste kohaselt takistavad ettevõtete tegevust ja arengut endiselt olulisel määral õiguskindlusetus, lepingute rikkumised ja konkurentsi piirav tegevus. Intellektuaalomandi õiguste jõustamine on ebahütlane, ehkki valitsus on olukorra parandamiseks teatud samme astunud. Vaatamata olukorra mõningasele paranemisele viimasel ajal, vajab energeetikasektor endiselt reformimist, mis hõlmab Eesti Energia restruktureerimist ja turu avamist. Lisaks tuleb hoolikalt tegeleda siseriiklike laenude mahu järsu suurenemise ja välistest rahastamisallikatest sõltuvuse probleemiga.

2.1.1 Poliitiline keskkond

Eesti täidab jätkuvalt EBRD asutamislepingu artiklis 1 sätestatud tingimusi. Alates iseseisvumisest on Eesti õiguskord konstitutsiooniline parlamentaarne demokraatia, mis rajaneb õigusriigi põhimõttel. Seadusandlik võim kuulub 101 liikmest koosnevale ühekojalisele parlamendile (Riigikogu), mis valitakse otsevalimiste teel proportsionaalse esindatuse põhimõtte alusel. Valitsust juhib peaminister. Riigipea on president, keda ei valita otsevalimistel. Suurem osa poliitilisest võimust kuulub siiski peaministrile. Valitsuse moodustab peaminister, kelle on nimetanud president ja kes on parlamendilt saanud valitsuse moodustamise volitused. Valitsus järgib inimõigusi; kohtusüsteem on sõltumatu ja Eesti kodanikuühiskond on elujõuline. Eesti liitus 2004. aastal nii NATO kui ka ELiga.

2005. aasta märtsis astus tagasi Juhan Parts juhitud valitsus. Sellele eelnes justiitsministri vastu toimunud umbusaldushääletus, mille käigus koalitsioonipartnerid hääletasid valitsuse vastu. 2005. aasta aprillis moodustati uus, tsentristlik valitsus, mille peaministriks sai reformierakondlane Andrus Ansip ning kuhu kuuluvad lisaks Reformierakonnale ka Keskerakond ja Rahvaliid. Uus koalitsioonivalitsus kiitis väikeste erimeelsuste lahendamise järel heaks 2005. aasta eelarve, mis oli 11. eelarve pärast riigi iseseisvumist. Eelarveküsimused põhjustasid valitsuskoalitsioonis erimeelsusi siiski kogu 2005. aasta vältel. Sellegipoolest läks kõigil kolmel koalitsioonipartneril 2005. aasta oktoobris toimunud kohalike omavalitsuste valimistel hästi ja kasvavad ootused valitsuse lagunemise suhtes vaibusid. Peamist paremsentristlikku parteid Res Publicat ja tema väiksemat partnerit Isamaaliitu ei saatnud kohalike omavalitsuste valimistel kuigi suur edu ning 2006. aasta aprilli lõpus teatasid need parteid kavatsusest ühineda üheks konservatiivseks parteiks nimega Erakond Eesti Eest. Valitsuskoalitsioon jääb üldiste ootuste kohaselt ametisse kuni 2007. aastal toimuvate parlamendivalimisteni.

Teiste siirderiikidega võrreldes on Eestil endiselt kõige vähem korrumppeerunud ning kõige läbipaistvam poliitiline ja majanduskeskkond. Nii pealiskaudsetel vaatlustel kui ka kogemustel põhinevad tõendid, sh 2005. aasta majanduskeskkonna ja ettevõtlussektori hindamise tulemused, kinnitavad arvamust, et nii pisi- kui ka

suurkorruptsioon on Eestis vähem levinud kui praktiliselt kõigis muudes siirderiikides. Valitsus on pannud paika üksikasjalikud arvestus- ja kontrollimehhanismid, tagamaks, et ELi tõukefondidest Eestile suunatud vahendeid eraldataks ja kulutataks läbipaistvalt. Kohalike omavalitsuste tasandil on teatatud mõningatest riigihangetega seotud korruptsioonijuhtumitest, ent keskvalitsus edendab aktiivselt arvestus- ja pakkumismenetluste parandamist eesmärgiga tagada kohalike omavalitsuste tasandil ellu viidavate hangete vastavus parimatele tavadele.

Ootuste kohaselt pidi Eesti liitumine ELiga 1. mail 2004 parandama suhteid Venemaaga. Hoolimata sellest, et Euroopa Nõukogu ja OSCE andsid Eesti poliitikale etniliste venelaste ja muude mitte-eestlastest vähemuste suhtes head "hinded", väidab Venemaa jätkuvalt, et Eestis ei tegelda piisavalt vähemuste õiguste kaitsega. Lisaks puudub Eestil ja Venemaal endiselt ametlik piirileping, seda vaatamata asjaolule, et lepingu koostamisega alustati 1999. aastal ja kahe riigi välisministrid allkirjastasid selle 2005. aasta mais.

2.1.2 EBRD tegevuse seisukohalt olulised makromajanduslikud tingimused

SKP kasv, mis neljandas kvartalis oli 11,1% ja aastas 9,8%, ületas 2005. aastal ootusi, seda peamiselt tänu tugevale sisenõudlusele ja eeldatust paremale väliskeskkonnale. Terves Euroopas aset leidnud kasvu toel on reaalkasv kiirenenud kogu majanduses, hõlmates praktiliselt kõiki sektoreid, ennekõike aga ehitust, finantsvahendust, tootmist ja hotellimajandust. 2006. aasta esimese kvartali jooksul kasvas SKP 11,6% võrra (arvestatuna aasta baasil). Suurem tööhõive ning reaalspalga kasv koos tootlikkuse ja laenumahtude suurenemisega on andnud hoogu juurde investeeringute ja eratarbimise kasvule, ilma et seeläbi oleks vähenenud majanduse konkurentsivõime. Majanduse arengut toetavad endiselt peamiselt eksport ja investeeringud. Mõned sektorid ületasid 2005. aastal potentsiaali, eriti eluasemeturg. Uute eluasemete ehitusmahu kasvust hoolimata suurenes 2005. aastal lõhe nõudluse ja pakkumise vahel. Koos laenumahtude kasvu ja tööliste vähesusega põhjustas see tendents järsu hinnatõusu, mis jätkus peaaegu kogu 2005. aasta vältel. 2006. aasta algul ilmnemisele aeglustumismärgid. Eelmisel aastal aset leidnud spekulatiivse hinnatõusu tulemusena on tarbimine vähenenud ja mõned spekulatsioonijad (nii välismaised kui ka kohalikud) on hakanud oma kinnisvara müüma. Pealinnas, vähemalt mõnes linnaosas, peaksid kinnisvarahinnad eelduste kohaselt stabiliseeruma. Järgmiseks kaheks aastaks on majanduse üldised väljavaated endiselt positiivsed; SKP kasv peaks lähenema potentsiaalsele kasvule (ligikaudu 7%).

Tänu majanduse elavnemisele on tekkinud uusi töökohti ja tööpuudus on vähenenud. Tööturutingimused paranevad jätkuvalt; töötuse määr langes eelneva aasta 9,7%lt 2005. aastaks 7,9%le. Tööhõive kasvas peamiselt teenindussektoris, iseäranis turismi-, transpordi-, laomajanduse ja sidesektoris ning tervishoiusektoris. Struktuurne tööpuudus on endiselt kõrge, eriti riigi vähem arenenud piirkondades. Tulevikus ellu viidavate struktuurireformide käigus tuleb lahendada oskuste nappuse ja piirkondlike erinevuste probleemid. Valitsus on hakanud nende küsimustega tegelema. Tööhõive olukorra mõningane paranemine on osaliselt saavutatud tänu hiljuti rakendatud aktiivsele tööturupoliitikale. Et töötajatel oleksid erasektori vajadustele vastavad oskused, tuleb ajakohastada kutseharidus- ja koolitussüsteeme. Selles valdkonnas on Eestil võimalik abi saada ELi tõukefondidest, ent üldstrateegia tuleb sellegipoolest välja töötada.

Iga-aastane keskmine inflatsioonitempo on viimase kahe aasta jooksul kiirenenud. Aasta keskmised tarbijahinnad kasvasid 2004. aastal 3% võrra. 2003. aastal oli tarbijahinnaindeks 1,3% ja 2005. aastal 4,1%. Tarbijahindade kasv tulenes peamiselt pakkumisega seotud teguritest, iseäranis naftahinna kasvust ja ELiga liitumisest johtunud hinnatõusudest. Samas kiirenes ka tuuminflatsioon, peamiselt naftahindade poolt transpordihindadele avaldatud kaudse mõju tõttu. Inflatsioon sõltub ka edaspidi naftahindade arengust; eelduste kohaselt avaldavad paari eelseisva kuu jooksul inflatsioonile mõju ka kaudsed tegurid. Lisaks võib kasvutendents jätkuda ka kohalike omavalitsuste kavandatud reguleeritud hinnatõusude (veevarustuse, kanalisatsiooni- ja prügiveoteenuste hindade osas) ja lähenemisel (konvergens) tegelikult tehtud edusammude tõttu. Nõudluse poolel kiirendab inflatsiooni krediteerimise kiire kasv. Nende tendentside tõttu oli valitsus sunnitud edasi lükkama Euroopa rahaliiduga liitumise, mis oli esialgu kavandatud 2007. aasta jaanuariks. Keskpanga optimistliku stsenaariumi kohaselt täidab Eesti Maastrichti inflatsioonikriteeriumi kõige varem 2007. aasta teises kvartalis. Seetõttu on valitsus otsustanud jätkata vajalikke tehnilisi ettevalmistusi, et olla valmis euro kasutuselevõtuks 1. jaanuaril 2008. See üheaastane viivitus ei ole turge häirinud ja usaldus valuutakomitee suhtes on jätkuvalt suur, seda näitavad ka lühiajaliste intressimäärade vähenemine vahed euro osas. Ekspordimahtude jätkuv kasv lubab järeldada, et praegune EEK/euro pariteet on lähedal tasakaalumäärale ja et märkimisväärseid konkurentsivõimega seotud probleeme ei teki. Kui majandustingimused ei muutu halvemaks, ei avalda see lühiajaline viivitus olulist mõju valuutarežiimile ega valitsuse majanduspoliitika usaldusväärsusele. Negatiivseid tureaktioone ja intressimäärade muutusi võiks põhjustada vaid EMU liikmestaatuse edasilükkamine määramatuks ajaks. Saavutatud EMU liikmestaatus kaitseb Eestit edaspidi väliste negatiivsete muutuste eest.

Eesti eelarvetasakaal on aastate jooksul olnud märkimisväärselt hea. Viis viimast eelarveaastat on lõppenud ülejäägiga. Eelarveülejäak on saavutatud tänu kohalike omavalitsuste eelarve puudujääkide stabiliseerumisele aastate jooksul, maksukoormuse alanemisele ja kulutuste vähendamisele suutlikkusele. Tänu tugevale majanduskasvule ja maksude paremale laekumisele moodustas valitsemissektori eelarveülejäak 2005. aastal hinnanguliselt 1,5% SKPst. Nagu ka eelnevatel aastatel, olid tulud tänu oodatust paremale kasvutempole eelarves prognoositud tuludest suuremad. Tagades eelarveülejäagi, otsustas valitsus võtta vastu lisaelarve, et suurendada kulutusi ligikaudu 1% ulatuses SKPst, peamiselt põhipensionide ja suuremate sünitushüvitiste rahastamiseks. Valitsuse eesmärk on jätkuvalt tagada tasakaalus eelarve, mis majanduse praegust kasvu arvestades soodustab majanduse protsüklilisust. Et aga üleminekuaja algul rakendati riigis karme majanduslikke meetmeid, siis meetmete edasine karmistamine viiks ühiskonna polariseerumiseni. Maksudest tuleneva ennatliku mõju leevendamiseks on valitsus aeglustanud tulumaksu vähendamise kavandatud tempot ühele protsendile aastas senise kahe protsendi asemel. Seega väheneb tulumaks 2009. aastaks 20%ni. Tänu pikaajalisele eelarveülejäagile on Eestis piirkonna madalaim valitsemissektori võlakooormus, mis 2005. aastal moodustas 4,5% SKPst.

Kooskõlas väikese avatud majanduse uusklassikalise paradigmas on Eesti jooksevkonto puudujääk muutunud sedamööda, kuidas riik on oma kauba- ja finantsturge muu maailmaga viimastel aastatel ühendanud. Lagi saavutati 2004. aastal, mil puudujääk moodustas peaaegu 13% SKPst. 2005. aastaks oli jooksevkonto puudujääk vähenenud veidi üle 10%ni SKPst ja 2006. aastaks prognoositakse jätkuvat langust. See tendents tuleneb paranenud kaubandusbilansist,

mida toetab kiirenev ekspordikasv. Väliskaubanduse suur kasvutempo on seotud mõne spetsiifilise teguriga, näiteks elektroonikasektori uute tehaste eduga (eksport kasvas üle 30%). Lisaks on tänu kõrgetele naftahindadele kasvanud põlevkivikütuse konkurentsivõime rahvusvahelistel turgudel (eksportimahud on suurenenud rohkem kui kaks korda). Jooksevkonto puudujäägi rahastamine hõlmab traditsioonilisi välismaiseid otseinvesteeringuid, pankade poolt oma välismaistelt emaettevõtetelt võetavaid laene ja ELi kasvavat rahastamist. Pärast 2004. aasta langust saavutasid välismaiste otseinvesteeringute netovood 2005. aastal seninägematu mahu, seda peamiselt tänu asjaolule, et pärast Hansapanga aktsiate väljaostmist panga tuumikinvestorite poolt konverteeriti portfelliinvesteeringud otseinvesteeringuteks. Suurim osa välismaistest otseinvesteeringutest pärineb endiselt Põhjamaadest, eelkõige Rootsist ja Soomest, ning Ameerika Ühendriikidest. Väljaspool Tallinna viimastel aastatel tehtud olulisemad investeeringud hõlmavad ASi Estonian Cell puidumassitehasesse ja Ida-Virumaal Sillamäe sadamasse tehtud investeeringuid. Brutovälisvõlg on endiselt suur, moodustades rohkem kui 80% SKPst, ehkki suurema osa sellest moodustavad Eesti tütarettevõtete võlad oma välismaistele emaettevõtetele. Netovälisvõlg moodustab ligikaudu 20% SKPst.

Eesti majanduse üks alustalasid – finantssektor – on äärmiselt kontsentreerunud ja kasumlik. Üle 97% finantssektorist kuulub välisomanikele, peamiselt Põhjamaade pankadele; see asjaolu on märkimisväärselt parandanud juhtimis- ja tegevusalaseid oskusi ning tõstnud kohalike finantsinstitutsioonide tehnoloogilist taset. Likviidsus on kõrge ja teenindamata laenude osakaal moodustab kõigist laenudest alla 1%. Finantsjärelevalvet on keskpanga ja rahandusministeeriumi algatusel ning koostöös Skandinaavia järelevalveasutustega põhjalikult restruktureeritud. Sõltumatu Finantsinspeksioon loodi 2002. aastal. Eestis üldtunnustatud majandusarvestuspõhimõtted on kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS). Rahvusvahelised finantsaruandluse standardid on olnud lubatud alates 2003. aastast ja kohustuslikud alates 2005. aastast. Kuuludes Põhjamaade panganduskontsernidesse, on enamik panku järginud kas rahvusvahelisi finantsaruandluse standardeid või Soomes üldtunnustatud majandusarvestuspõhimõtteid. Eespool kirjeldatud finantssektorit iseloomustavad tegurid leevendavad paari viimase aasta jooksul kiiresti kasvanud laenumahudest tulenevaid riske (vt punkt 2.2).

2.1.3 Tänapäevasele turumajandusele üleminekul tehtud edusammud ja üleminekuga kaasnevad probleemid

Viimase kümne aasta jooksul on Eesti oma arengus saavutanud märkimisväärset edu. Paljudes struktuurireformide valdkondades on Eesti olnud siirderiikide seas esirinnas. 2005. aasta üleminekuaruandes (*2005 Transition Report*) antud hinnangute kohaselt on Eesti seitsmes hinnatud üleminekuga seotud kategoorias ELi uute liikmesriikide seas keskmiselt üks edukamaid. Kolmes kategoorias, milleks on hindade liberaliseerimine, kaubanduse ja valuutakursside liberaliseerimine ning väikeettevõtete erastamine, on Eesti juba täitnud hästi toimiva turumajanduse kriteeriumid.

Teatud siirdeprobleemid vajavad aga veel lahendamist. 2005. aasta hinnangus siirdeprobleemide kohta (*Assessment of Transition Challenges*) toodi Eesti puhul välja järgnevalt kirjeldatud probleemid. Üksikasjalikumad üleminekunäitajad on toodud

lisas 5 olevas tabelis sektorite lõikes esinevatele probleemidele antud hinnangute kohta ja lisas 6 olevas tabelis struktuurimuutuste võrdlusnäitajate kohta.

Infrastruktuur, keskkond ja energeetika

Elektrisektoris on nüüdisaegsele turumajandusele üleminekuga seotud probleemiks jätkuvalt Eesti Energia tegevusüksuste eraldamise küsimus. Protsess algas 2004. aasta aprillis ja juunis, mil Eesti Energia asutas oma seniste äriüksuste baasil eraldi tütarettevõtted põhivõrgu ja jaotusvõrgu tarbeks (vastavalt OÜ Põhivõrk ja OÜ Jaotusvõrk). Ehkki hiljem on kaalutud mitmeid alternatiive, on erastamine seni siiski välistatud. Rohkem kui 40 GWh tarbivate ettevõtete jaoks on elektriturg olnud avatud alates 2003. aastast. Edasine liberaliseerimine peaks eelduste kohaselt aset leidma alates 2009. aasta jaanuarist. Pärast seda tähtaega liberaliseeritakse turg järk-järgult väiksemate tarbijate jaoks ja jaeklientidel on teenusepakkujat võimalik valida alates 2016. aastast. Tariifid on mõistlikud ja tariifide struktuur on tasakaalustatud. Pärast elektrituruseaduse vastuvõtmist 2003. aastal on Eesti Energia hakanud eraldama oma elektritootmise ja -jaotuse tariife ning arvepidamist. Turu reguleerija peab arvestama mõningase sekkumisega.

Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuuri sektoris on tänapäevasele turumajandusele üleminekuga kaasnevad lahendamata probleemid väikesed. Ettevõtete üldjuhtimine on oluliselt paranenud pärast seda, kui Tallinna veeteenuste osutamine anti kontsessiooni alusel üle ettevõttele International Water and United Utilities ning tänu riigi poolt garanteeritud keskkonnalaenule, mis suunati 12 omavalitsusele. Kaugkütteteenuste osutamist iseloomustab märkimisväärne erasektori osalus. Tariifide abil on võimalik kulud katta ja omavalitsuste kommunaalteenused on üldjuhul tulu teenivad ettevõtted.

Energiatõhususe valdkonnas on lahendamist vajavaks üleminekuga seotud probleemiks asjaolu, et see valdkond ei vasta veel kõikidele ELi energiaalastele õigusaktidele ja et turukeskne energiamajandus on välja arendamata. Lisaks on seadusandliku reguleerimise tõhustamine vajalik taastuvate energiaallikate valdkonnas. Eesti on energiatõhususe poolest piirkonnas teisel kohal (arvestuse aluseks on primaarenergiaga varustatuse suhe SKPsse (TPES/GDP (PPP)), ehkki energiatariife on tõstetud ja riik on ratifitseerinud Kyoto protokollid.

Telekommunikatsioonisektoris on konkurents tavatelefoniteenuste osas eeldatust problemaatilisem. Turg liberaliseeriti täielikult 2001. aasta jaanuaris, mil avati kohalike kõnede, kaugkõnede ja rahvusvaheliste kõnede turud ning kõrvaldati tavatelefoniteenuste monopol. Samuti on Eesti tänu oma täiesti sõltumatule järelevalveasutusele saavutanud olulist edu seadusandliku raamistiku rakendamisel. Tariifid on kulupõhised, ent mitte täiesti tasakaalustatud.

Raudteesektoris on tegevusalased ja tegevuspoliitika määratlemise funktsioonid eraldatud. Raudtee-ettevõtjad on erastatud vertikaalselt integreeritud süsteemis. Loodud on sõltumatu järelevalveasutus ning infrastruktuurile tagatakse juurdepääs võrdsetel alustel. **Maanteesektoris** kehtestati 1991. aastal maanteeseadus ja 1999. aastal teeseadus. Riiklik maanteeamet on ainult osaliselt sõltumatu.

Ettevõtlussektor

Erinevate agentuuride majanduskeskkonna ülevaadetes nimetatakse Eestit sageli üheks avatuma ja konkurentsivõimelisema majandusega riigiks maailmas.

Üldtööstuse sektoris on üks reformimise kaudu lahendamist vajav küsimus ettevõtluse arendamise edasine edendamine riigi vaesemates piirkondades. Väikestele ettevõtetele tekitavad endiselt raskusi keerukad ja muutuvad maksunõuded, haldussuutmatust ja läbipaistmatud litsentsimisnõuded.

Põllumajandustööstuses viis Eesti hindade ja turu liberaliseerimise lõpule juba üleminekuperioodi algusel ja praegu tegeletakse ELi ühise põllumajanduspoliitikaga integreerimisega. Suur osa maast on erastatud: maakatastrisse on kantud peaaegu 70% maast. Maaturg ei toimi aga endiselt rahuldavalt. Põllumajandustoodete töötlemise ning turustamis- ja pakendamisteenuste erastamine on lõpule viidud, ent uued omanikud peavad vähendama kulusid, suurendama tõhusust ja ajakohastama hügieenistandardeid, et olla rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised. Põllumajandusmaa madal hind ja talumajapidamiste väiksus on peamised tegurid, mis takistavad talupidajate juurdepääsu rahastamisallikatele. Ehkki Eestis on välja arendatud tänapäevane pangandussüsteem, on laenamine põllumajandussektorile äärmiselt piiratud.

Loodusvarade sektoris on kõige olulisem siseriiklik energiaressurss kohalik põlevkivi, ent kasutatakse ka turvast ja muid biokütuseid (eriti puitu). Energeetikasektor on valitsevalt turgu vertikaalselt integreeritud, täielikult riigiomandis olev Eesti Energia, mille kontrolli all on energia tootmine, põhivõrk, suurem osa jaotamisest ja müügist. Kaks suuremat Eesti Energiale kuuluvat põlevkivi baasil töötavat elektrijaama Narvas toodavad rohkem kui 90% Eestis tarbitavast elektrist. ELiga peetud lõplike liitumisläbirääkimiste käigus saavutas Eesti oma põlevkivitööstuse suhtes olulised mööndused, mis olid seotud vedelkütuse miinimumvaru loomisega kuni 2009. aasta lõpuni ja elektrituru avamise edasilükkamisega kuni 2012. aasta lõpuni. Vahepeal jätkub elektrijaamade restruktureerimine; teatud põlevkivikaevandused on suletud ja kaevandusetöötajad ümber paigutatud.

Kinnisvarasektori peamine probleem on turu maht, mis ei võimalda uute ideede märkimisväärset laiendamist. Maa on aga täielikult kaubeldav ja kinnisvarasektor on praegu kiire arengu faasis, mida iseloomustavad märkimisväärne segmenteerumine ja uute rahastamisinstrumentide tekkimine.

Finantssektor

Pangandussektoris ei ole tänapäevasele turumajandusele üleminekuga seotud lahendamata probleemid märkimisväärsed, sest hiljutistel aastatel on palju saavutatud. Põhiline seadusandlik raamistik on paigas, suur osa panku on stabiilsed ja enamik neist kuulub välisomanikele. Pangandusturuga seotud institutsioonide ja poliitika osas tuleb tõdeda, et erastamine on lõpule viidud. Sektorit iseloomustab turukeskse tegutsemise suur osakaal, mille aluseks on erasektorile antavate siseriiklike laenude suhe SKPsse. Eestis on pangandussüsteem, mida on võimalik kasutada arengut toetava mehhanismina.

Pangaväliste finantsinstitutsioonide sektoris vastavad väärtpaberiturge käsitlevad õigusaktid ja väärtpaberiturgude järelevalve peaaegu täielikult IOSCO standarditele. Kindlustust reguleerivad õigusaktid ja kindlustusseltside järelevalve vastab IAISI standarditele. Aktsiaturu kapitalisatsioon on siirderiikide seas üks kõrgeimaid, ent kindlustusseltside turuosad on väikesed. Eestis on loodud vabatahtliku lisapensioni fondid. Liisinguturg ja tarbimislaenu turg on hästi välja arenenud.

Ehkki **aktsiafondide sektor** on endiselt väike, võis märgata huvi taastärkamist Skandinaavia riikide erainvestorite seas, kes tunduvad olevat üha enam huvitatud investeerimisest Balti riikide eraettevõtete aktsiatesse. Sektori nähtavuse parandamiseks peaksid aktsiafondid olema aktiivsemad, sh pakkuma suuremas valikus finantsinstrumente. Kui kohalikud fondid jätkavad keskendumist VKEdele, sealhulgas praktilisele juhtimisele, on aktsiafondidel hea võimalus muutuda kohalike ettevõtete jaoks olulisteks rahastamisallikateks.

Mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete sektoris on majanduskeskkond muutumas dünaamilisemaks. Maailmapanga ülevaate "Doing Business" andmetel ei kaasne ettevõtlusega alustamisega ülemäärast koormust: äriühingu asutamiseks on vaja läbi teha kuus protseduuri ja selleks kulub keskmiselt 35 päeva. Äriühingu asutamise kulud moodustavad 6,2% ühe elaniku sissetulekutest aastas, mis on veidi väiksem tulemus kui OECD keskmine (6,5%). Ettevõtlussektorile antud siseriiklike laenu maht on alates 1990ndate keskpaigast märkimisväärselt kasvanud, ent selle osakaal SKPst on endiselt tagasihoidlik (2004. aastal 42,2%) teiste samas arengustaadiumis olevate riikidega võrreldes. Finantseerimistakistusi ei ole siiski veel tekkinud, sest laialdaselt kasutatakse piiriülest ema- ja tütarettevõtete vahelist rahastamist. Mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtted saavad laene ja liisinguid kommertspankadelt ja liisingufirmadelt.

2.2 Juurdepääs kapitalile

Siseriiklikud laenud

Alanevad reaalintressimäärad, paranenud krediidireitingud ja euroala lähedamad laenuitingimused tõid paaril viimasel aastal enesega kaasa siseriiklike laenude mahu kiire kasvu. Alates 2000. aastast on siseriiklike laenude maht kasvanud 27% võrra ja 2005. aastal ületas see 70% SKPst. Laenumahu kiire kasv peaks eelduste kohaselt jätkuma ka 2006. aastal. Ettevõtlussektorile antud laenude maht on samuti märkimisväärselt kasvanud, ent selle osakaal SKPst on piirkonna teiste riikidega võrreldes endiselt tagasihoidlik. Laenumahude kiire kasv, mis on kooskõlas Eesti praeguse arenguetapiga, võib kiirendada inflatsioonitempot ja intensiivistada kinnisvarasektori laienemist. Lisaks võib riik olla aldis ohule, mis tuleneb varaturgude äkilisest langusest või ematettevõtetest pankadest pärineva rahastamise katkemisest. Siiski leevendab finantssektori tugevus mõningaid neist ohtudest (vt punkt 2.1.2).

Kapitaliturg

Raha ja kapitali sissevoole Eestisse puuduvad peaaegu igasugused piirangud; nii jooksevkonto- kui kapitalikontotehingud on täielikult liberaliseeritud. Laenu antakse turutingimustel ja välisinvestoritel on võimalik saada laenu kohalikul turul. Väärtpaberituruseadus vastab ELi nõuetele ja võimaldab ELi väärtpaberivahendajatel teha turul tehinguid kohalikku tütarettevõtjat asutamata. 1995. aastal loodud Tallinna Börs on litsentseeritud Finantsinspektsiooni poolt, mis peab Tallinna Börsi üle ka järelevalvet. Tallinna Börs kuulub OMX Exchanges divisjoni, mis opereerib väärtpaberibörse Kopenhaagenis, Stockholmis, Helsingis, Riias ja Vilniuses, pakkudes ligipääsu 80%-le Põhja- ja Baltimaade väärtpaberiturust. Lisaks haldab Eesti väärtpaberite keskregister riigi elektroonilist väärtpaberite keskregistrit ja kogumispensionite, st pensionisüsteemi teise samba registrit.

Välismaised otseinvesteeringud

Tänu jõulisele majandusarengule ja soodsale ärikeskkonnale on Eesti investeerijatele atraktiivne. Kui 1990ndatel oli valdav osa välismaistest otseinvesteeringutest seotud erastamisprotsessiga, siis viimastel aastatel on kasvanud reinvesteeringute ja piiriüleste omandamistehingute maht. Pärast ELiga liitumist on kasvanud ka investeeringud loodavatesse ettevõtetesse. 2005. aasta lõpu seisuga moodustasid välismaised otseinvesteeringud kokku 10,37 miljardit eurot. 2005. aasta detsembri seisuga moodustasid investeeringud finantsvahendussektoris 47,4% kõikidest välismaistest otseinvesteeringutest, kinnisvarasektoris tehtud investeeringute osakaal oli 15,6%, tootmisse suunatud investeeringute osakaal oli 13,6% ning hulgi- ja jaekaubanduse sektoris tehtud investeeringute osakaal oli 7,9%. Välismaiste otseinvesteeringute peamine lähtekoht on endiselt Skandinaavia riigid. Investeeringute mahu osas kuulub esimene koht 56,4%ga Rootsile, järgnevad Soome (19,6%), Ameerika Ühendriigid (3,2%) ja Holland (3,1%). Kõige enam välismaiseid otseinvesteeringuid tehakse jätkuvalt Tallinnas ja selle lähiumbruses, ent huvi on kasvanud ka teiste piirkondade vastu. Väljaspool Tallinna viimastel aastatel tehtud olulisemad investeeringud hõlmavad ASi Estonian Cell puidumassitehasesse ja Ida-Virumaal Sillamäe sadamasse tehtud investeeringuid.

2.3 Õiguskeskkond

Eesti liitus Euroopa Liiduga 1. mail 2004. Liitumisele eelnes referendum, millega kiideti heaks nii liitumine kui ka selleks vajalikud Eesti põhiseaduse muudatused. Pärast ELiga liitumist on Eesti jätkanud oma õiguskeskkonna arendamist, ennekõike kohtu- ja haldusmenetluste ratsionaliseerimise ja lihtsustamise osas. Näiteks on kinnistusraamat muudetud elektrooniliseks ja likvideeritud on mõningad koormavad äriühingutele kohaldatud nõuded. Eelmises Eestile pühendatud strateegias välja toodud probleemidest on ettevõtete üldjuhtimise probleem osaliselt lahenduse leidnud Hea Ühingujuhtimise Tava kehtestamisega, ent tegeleda tuleb veel tagatud tehinguid käsitlevate õigusaktidega.

Eesti riigikord on parlamentaarne demokraatia, milles tunnustatakse võimude lahususe ja kohtusüsteemi sõltumatususe põhimõtet. Tänu nende põhimõtete järgimisele on kohtusüsteemi tõhusus järjepidevalt paranenud. 2005. aasta juunis kehtestatud uus tsiviilkohtumenetluse seadustik ja täitemenetluse seadustik võimaldavad tsiviilvõlga lihtsama ja tõhusama menetluse abil sisse nõuda. Olukorda inimõiguste ja isikuvabaduste valdkonnas peetakse heaks.

Üldine hinnang äriõigusele võimaldab järeldada, et Eesti õigussüsteem on üldiselt võrreldav rahvusvaheliste standarditega. Üksikasjalikum hinnang on toodud lisas 10, milles on määratletud ennekõike tagatisega tehingute valdkonna ja pankrotialaste õigusaktide praktilise rakendamise probleemid. Samuti viidatakse lisas 10 avaliku ja erasektori partnerlusi/kontsessioone käsitleva üldise õigusliku raamistiku ja poliitilise raamistiku puudumisele.

3. STRATEEGILISED SUUNAD

3.1 EBRD prioriteetidid strateegia elluviimise perioodil

Arvestades Eesti senist edu ning veel lahendamist vajavaid siirdeprobleeme ja EBRD võimalusi nende lahendamisele kaasa aidata, keskendub EBRD selle strateegia elluviimise perioodil järgmistele valdkondadele:

- infrastruktuuri sektoris toetab EBRD aktiivselt energiatõhususe projekte, eriti taastuvate energiaallikate kasutamise arendamist, ja munitsipaalinfrastruktuuriga seotud projekte, iseäranis väiksemates linnades ja alevites;
 - ettevõtlussektoris pakub EBRD investeeringuid ja muud vaherahastamist esmajoones selliste ettevõtete aktsiakapitali, mille projektid eeldavad restruktureerimise või üldjuhtimise toetamist või piiriüleseid investeeringuid;
- vajaduse korral toetab EBRD järelejäänud riigiettevõtete erastamist ning avaliku ja erasektori partnerluste arengut;
- EBRD jätkab koostööd valitud finantsvahendajatega, pakkudes aktsiakapitali laiendamise, vaherahastamise ja laenuvahenditega rahastamise võimalusi ennekõike väike- ja keskmise suurusega ettevõtete sektorile.

3.2 Lahendamist vajavad probleemid sektorite kaupa ja EBRD eesmärgid

Arvestades eespool ja lisas 5 määratletud siirdeprobleeme, keskendub EBRD alljärgnevale prioriteetsetele valdkondadele.

3.2.1 Infrastruktuur, keskkond ja energeetika

Siirdeprobleemid

- Energiaturuseadusesse ei ole sisse viidud taastuvaid energiaallikaid puudutavaid muudatusi. Kuni muudatuste jõustumiseni on potentsiaalsed investorid taastuvate energiaallikate projektide elujõulisuse osas ebakindlas olukorras. Eesti on seadnud eesmärgiks saavutada aastaks 2010 taastuvate energiaallikate 5,1%line osakaal kogu energiatarbimises.
- Eesti Energia tegevusüksuste eraldamist ole lõpule viidud; oluliseks lahendamist vajavaks küsimuseks on ka põlevkivi baasil töötavate elektriyaamade restruktureerimine.
- Vaja on tagada munitsipaalinfrastruktuuri edasine kommertsalusele viimine või võimaluse korral erasektori osaluse võimaldamine, eriti väiksemates linnades ja alevites.

Tegevusalased prioriteedid

- Seadusloomeprotsessi toetamine taastuvate energiaallikate osas ja samas sektoris projektide rahastamine, iseäranis omakapitali tehtavate investeeringute või vaherahastamise vormis.
- Julgustada ja toetada munitsipaalinfrastruktuuri kommertsalusele viimist või selle rahastamises erasektori osalust. Seda oleks võimalik saavutada avaliku ja erasektori partnerluste kaudu, võimaluse korral ELi fondide rahaliste vahendite toel.

3.2.2 Ettevõtlussektor

Siirdeprobleemid

- Vajalik on aktsiafondide äritegevuse laienemine, sealhulgas suuremas valikus rahastamisinstrumentide pakkumine.
- Finantsvahendus, eriti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete sektorile, on endiselt väikese ulatusega. Et tagada jätkuv majanduskasv, on vaja suuremas mahus omakapitali rahastamist ja vaherahastamist. Raha- ja kapitalituru toodete valik ei ole veel täielikult välja kujunenud.
- Oluline on tagada eraettevõtluse laienemine vähem arenenud piirkondades. Suhteliselt madalatest palkadest tulenev eelis, millele Eestil on olnud võimalik tugineda alates 1990. aastate algusest, on hakanud kaduma ja see mõjutab negatiivselt mitmeid tööstussektoreid.

Tegevusalased prioriteedid

- Omakapitali- või vaerahastamise vormis investeringute tegemine ettevõtetesse, mis vajavad restruktureerimist või piiriüleseid investeringuid, ning valikuliselt kapitali paigutamine uutesse aktsia- ja vahefondidesse, eriti neisse, mille tegevus on suunatud VKEdele.
- Majandusarengu jätkumiseks teadusmahuka ja kõrgtehnoloogilise ettevõtluse innovatsiooni toetamine, et kompenseerida madalatest palkadest tuleneva eelise kadumist ja suurendada majanduse konkurentsivõimet.
- Rahastamise ja allutatud laenude võimaldamine valitud finantsinstitutsioonidele, et toetada laenamist eelkõige VKEdele (ka vähem arenenud piirkondades), aidata kaasa kohalike kapitaliturgude arengule ning soodustada väljaarendamata finantstoodete arengut, näiteks väärtpaperistamist ja finantseerimist kõrge tootlusega võlakirjade emiteerimise teel.
- Väheste järelejäänud riigiettevõtete erastamise valikuline toetamine.

4. KOOSTÖÖ TEISTE RAHVUSVAHELISTE FINANTSINSTITUTSIOONIDE JA ORGANISATSIOONIDEGA

- **Euroopa Liit (EL)** – EL eraldas aastateks 2004–2006 tõukefondidesse ja ühtekuuluvusfondi kokku 680,33 miljonit eurot. Tõukefondidesse paigutatud vahendite kogusumma on 371,3 miljonit eurot ja neid eraldatakse järgmistele prioriteetsetele valdkondadele: sotsiaalne ja majanduslik infrastruktuur (138,1 miljonit eurot); inimressursside arendamine (76,1 miljonit eurot); ettevõtete konkurentsivõime (73,2 miljonit eurot); maaelu areng, põllumajandus ja kalandus (69,3 miljonit eurot) ning tehniline abi (14,6 miljonit eurot). Eestile aastateks 2004–2006 kavandatud vahendid moodustavad ühtekuuluvusfondis 309,03 miljonit eurot ning need on mõeldud keskkonna- ja transpordisektoris infrastruktuuri arendamise kaerahastamiseks. EBRD koostöö ELiga hõlmas viimastel aastatel EL/EBRD krediidiiliini Sampo Pangale 2000. aastal, EL/EBRD investeringut Balti riikide väike- ja keskmiste ettevõtete rahastamise fondi (Baltic SME Equity Fund) 2001. aastal ning EL/EBRD investeringut Hansa Capitali 2003. aastal. Alates eelmise strateegia kehtestamisest on koostöö ELiga hõlmanud ka algatusi JASPERS ja JEREMIE.
- **Rahvusvaheline Valuutafond (IMF)**. Alates IMFiga liitumisest 1992. aastal on Eesti taotlenud kokku kolme tugilaenu. Viimane tugilaenukokkulepe 29 miljoni SDRi kohta kinnitati 2000. aasta märtsis. Kokkulepe lõppes edukalt 2001. aasta augustis ja kõik tegevuskriteeriumid täideti. Uusi kohustusi IMFi ees ei ole võetud ega kavandatud. 2003. aasta detsembris saatis IMF Eestisse tehnilise abi missiooni, mille eesmärk oli anda nõu keskpika eelarvestamise valdkonnas. Alates 2001. aastast toimuvad IMFi põhikirja neljanda artikli alusel konsultatsioonid standardse üheaastase ajavahemiku järel. Viimane niisugune konsultatsioon toimus 2005. aasta oktoobris. Samuti on Eesti ühinenud IMFi andmelevi eristandardiga (*Special Data Dissemination Standard*). Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD IMFiga koostööd teinud.
- **Maailmapank**. Eesti liitus Maailmapangaga 1992. aastal. Liitumisest alates on Maailmapank Eestile andnud laenu kaheksa programmi elluviimiseks kogusummas

150,7 miljonit USA dollarit. Programmid keskendusid keskkonna parandamisele, erasektori investeringute suurendamisele ja majanduskasvule, olulise infrastruktuuri tõhususe parandamisele, inimressursside arendamisele ning riigi inimarenguga seotud teenuste edendamisele. Kestab Tallinna–Tartu maantee osaliseks moderniseerimiseks antud 25 miljoni USA dollari suuruse laenu periood. Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD Maailmapangaga koostööd teinud.

- **Rahvusvaheline Finantskorporatsioon (IFC).** Eesti liitus IFCga 1993. aastal. Alates liitumisest on IFC investeerinud üle 130 miljoni USA dollari erinevates sektorites, sealhulgas tekstiili-, tselluloosi- ja paberi-, ehitusmaterjalide, elektroonika- ning turismi- ja transpordisektoris ellu viidud 18 projekti elluviimise. Pärast Eesti liitumist ELiga keskendub IFC piirkondadele, sektoritele ja projektidele, mille puhul erafinantseerimine on piiratud, pöörates erilist tähelepanu sotsiaalselt ja keskkonnatundlikele sektoritele. Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD IFCga koostööd teinud.
- **Euroopa Investeerimispank (EIB).** Alates 1992. aastast on EIB keskendunud peamiselt infrastruktuuriprojektidele (energeetika, teed, raudteekoridorid, lennujaam, veesüsteemid) ja VKEdele, andes üldlaene pankadest vahendajatele. EIB prioriteetid Eestis hõlmavad selliste projektide toetamist, mis aitavad kaasa majanduse integreerimisele ELi ühtse turuga ja ELi õigustikus sätestatud Euroopa standardite kohaldamisele. EBRD ja EIB tegid koostööd Tallinna Lennujaama reisiterminali rekonstrueerimisel 1999. aastal. Alates eelmise strateegia kehtestamisest on koostöö EIBga hõlmanud ka algatusi JASPERS ja JEREMIE.
- **Põhjamaade Investeerimispank (NIB).** Eesti liitus Põhjamaade Investeerimispankaga 2005. aasta jaanuaris. Balti riikide investeerimisprogrammi kaudu, mille eesmärk on toetada erasektori VKEsid, on NIB tegelikult Eestis tegutsenud juba alates riigi iseseisvumisest. Hiljem on NIB rahastanud investeerimislaine energiatõhususe, veevarustuse ja elektritootmise sektorite suurtes üksikprojektides. Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD NIBga koostööd teinud.
- **Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW).** KfW on oma laenudega toetanud erasektorit väike- ja keskmiste ettevõtete arengule kaasaaitamise kaudu. Lisaks on KfW rahastanud projekte, mille eesmärk on energiatõhususe suurendamine hoonete renoveerimise teel. 2005. aastal väljastas KfW laene kõikidele Eesti suurematele pankadele. Laenud kogumahuks 60 miljonit eurot, mis anti koostöös Euroopa Nõukogu Arengupangaga, olid suunatud väikeste omavalitsuste arendamisele. Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD KfWga koostööd teinud.
- **Euroopa Nõukogu Arengupank (CEB).** Eesti sai Euroopa Nõukogu Arengupanga liikmeks 1998. aasta aprillis. 2005. aastal rahastas CEB koostöös KfWga kõiki Eesti suuremaid panku eesmärgiga toetada väikeste kohalike omavalitsuste arengut. Samuti on CEB tähelepanu keskmes sotsiaalprobleemide ja Eesti idaosa probleemide lahendamine. Alates eelmise strateegia kehtestamisest ei ole EBRD CEBga koostööd teinud.

LISA 1. KINNITATUD PROJEKTID AASTATE LÖIKES

Aasta	Projekti nimetus	Piirkond-lik/ otserahastamine	Projekti kogumaksumus	EBRD osakaal	Laen	Omakapital
	Eesti energeetikasektori erakorraline investeerimisprojekt	Otse	26,5	24,7	24,7	0,0
1992		1	26,5	24,7	24,7	0,0
	Estline AS	Otse	43,5	19,4	19,4	0,0
1993		1	43,5	19,4	19,4	0,0
	Tallinna Lennujaama renoveerimine	Otse	10,5	9,1	9,1	0,0
	Sampo Pank (endine Optiva Pank) (krediidiliin)	Otse	7,9	4,0	4,0	0,0
	Tallinna vee- ja keskkonnaprojekt	Otse	74,6	22,7	22,7	0,0
	Hansapank (krediidiliin)	Otse	17,2	2,6	2,6	0,0
	Eesti Investeerimispanga kapitali suurendamine	Otse	4,5	1,5	0,0	1,5
	Esimene NIS piirkondlik fond	Piirkondlik	0,5	0,3	0,0	0,3
1994		6	115,2	40,2	38,4	1,8
	Hansapank (endine Eesti Hoiupank)	Otse	11,5	3,6	2,2	1,5
	Hansapank (endine Eesti Hoiupank) (omakapital)	Otse	1,9	1,9	0,0	1,9
	Eesti Ühispank (krediidiliin)	Otse	8,7	8,7	8,7	0,0
	Baltic Investment Fund	Piirkondlik	7,5	2,2	0,0	2,2
	Eurovision – Eesti	Otse	0,7	0,7	0,7	0,0
	Väikeste omavalitsuste keskkonnaprojekt	Otse	46,0	10,2	10,2	0,0
1995		6	76,3	27,3	21,8	5,6
	Hansapank (krediidiliin)	Otse	0,3	0,3	0,3	0,0
	Hansapank (eluasemelaenu)	Otse	6,1	6,1	6,1	0,0
	Eesti Ühispank (krediidiliin)	Otse	6,1	4,3	4,3	0,0
	Sampo Pank (endine Optiva Pank) (laen)	Otse	6,1	6,1	6,1	0,0
	New Europe Insurance Ventures	Piirkondlik	6,1	0,5	0,0	0,5
1996		5	24,7	17,3	16,8	0,5
	Hansapank (endine Eesti Hoiupank) (eluasemelaenu)	Otse	7,7	7,7	7,7	0,0
	Sampo Pank (endine Optiva Pank) (allutatud laen)	Otse	2,0	2,0	2,0	0,0
	Eesti Ühispank (endine Tallinna Pank) (allutatud laen)	Otse	2,6	2,6	2,6	0,0
	Investeering Eesti Maapanga aktsiatesse	Otse	1,5	1,5	0,0	1,5
	Hansapank (allutatud laen)	Otse	7,7	7,7	7,7	0,0
	Eesti Ühispank (eluasemelaenu)	Otse	6,1	6,1	6,1	0,0
	Hansapank (endine Eesti Hoiupank), allutatud laen (omakapital)	Otse	25,5	25,5	12,8	12,7
	Baring Communicationsi omakapital	Piirkondlik	2,5	0,5	0,0	0,5
	Baltic Small Equity Fund	Piirkondlik	3,1	1,5	0,0	1,5
	Imavere saeveski laiendamise projekt	Otse	16,8	7,1	7,1	0,0
1997		10	75,5	62,2	46,0	16,2
	Eesti Ühispanga allutatud laenu suurendamine	Otse	5,1	5,1	5,1	0,0
	Hansapanga allutatud laenu suurendamine	Otse	7,7	7,7	7,7	0,0
	Eesti Ühispank, DEM 40m pikaajaline krediidiliin	Otse	20,5	16,6	16,6	0,0
	AS Norma	Otse	8,1	4,1	4,1	0,0
	Innova/98 LP	Piirkondlik	1,9	0,4	0,0	0,4
	Hansapank, konverteeritav allutatud laen (omakapital)	Otse	10,2	10,2	5,1	5,1
	Hansapank, sündikaatlaen	Otse	76,7	25,6	25,6	0,0
	Baltex 2000 / Qualitex	Otse	24,0	5,6	3,1	2,6
	Baltex 2000 / Qualitex (Phoenix Capital Rebooking)	Otse	1,8	1,8	1,8	0,0
	Baltex 2000 / Qualitex mahakandmine	Otse	1,3	1,3	1,3	0,0
	IO Fund –Bunim-Welding	Otse	0,3	0,3	0,0	0,3
1998		11	157,6	78,7	70,4	8,4

Aasta	Projekti nimetus	Piirkond-lik/otserahas-tamine	Projekti kogumak-sumus	EBRD osakaal	Laen	Oma-kapital
	Tallinna Lennujaama reisirterminali rekonstrueerimine	Otse	23,1	7,6	7,6	0,0
	PPF – Baltic – Tallegg	Otse	2,9	2,8	0,0	2,8
	Info. and Comm. Tech & Industrial Electronic Fund Ltd.	Piirkondlik	2,7	0,6	0,0	0,6
	Hansa Capital, sündikaatlaen liisingu pakkumiseks (laen)	Otse	40,0	13,3	13,3	0,0
	Imavere saeveski laiendamine II	Otse	7,4	5,1	5,1	0,0
	Emerging Europe Capital Investors LDC	Piirkondlik	7,9	2,2	0,0	2,2
1999		6	84,0	31,6	26,0	5,6
	Baltic Food Holding	Otse	39,2	5,5	0,0	5,5
	Eesti: mikro- ja väikeettevõtetele suunatud laen – Hansapank	Otse	17,9	5,0	5,0	0,0
	PPF – Baltic – MicroLink	Otse	1,9	1,8	0,0	1,8
	Eesti: Mikro- ja väikeettevõtetele suunatud laen – Eesti Ühispank (krediidiliin)	Otse	11,0	3,0	3,0	0,0
	Baltic Investment Fund III	Piirkondlik	18,0	3,3	0,0	3,3
	EU/EBRD II etapp – Sampo Pank	Otse	8,0	8,0	8,0	0,0
2000		6	96,0	26,6	16,0	10,6
	DVI, Inc. (laen)	Piirkondlik	2,1	0,6	0,6	0,0
	EU/EBRD I etapp – Baltic SME Fund	Piirkondlik	5,5	1,0	0,0	1,0
	Fiesta	Piirkondlik	12,2	6,9	6,9	0,0
	Kesko Baltics	Piirkondlik	15,7	5,5	5,5	0,0
	Pleskodale	Piirkondlik	5,8	3,8	3,8	0,0
2001		5	41,3	17,8	16,8	1,0
	Imavere Saevseski III	Otse	12,3	7,0	7,0	0,0
	LHV Asset Management (omakapital)	Otse	2,8	1,1	0,0	1,1
	Tallinna Lennujaam, laen	Otse	7,3	7,3	7,3	0,0
	Tallinna Vee erastamise rahastamise projekt	Otse	172,8	55,0	55,0	0,0
	Askembla Growth Fund	Piirkondlik	14,5	5,0	0,0	5,0
	Heitman Central Europe Property Partners Fund II	Piirkondlik	3,6	1,1	0,0	1,1
2002		6	213,3	76,5	69,3	7,2
	ORCO APARTHOTELS	Piirkondlik	16,8	2,2	0,4	1,7
	EU/EBRD laienemine 4 – Hansa Capital	Piirkondlik	10,2	5,1	5,1	0,0
	International Water United Utilities	Piirkondlik	30,7	11,2	0,0	11,2
2003		3	57,7	18,5	5,5	12,9
	Polish Enterprise Fund V	Piirkondlik	1,4	1,4	0,0	1,4
	Estonian Cell	Otse	153,0	19,0	14,0	5,0
	Europolis II	Piirkondlik	9,0	2,3	1,7	0,6
2004		3	163,4	22,7	15,7	7,0
	Emerging Europe Convergence Fund II	Piirkondlik	3,6	3,6	0,0	3,6
	Argus Capital Partners II	Piirkondlik	0,3	0,3	0,0	0,3
	SG AM Eastern Europe L.P.	Piirkondlik	3,3	3,3	0,0	3,3
2005		3	7,2	7,2	0,0	7,2
KOKKU		72	1182,1	470,4	386,5	83,9

LISA 2. TEGEVUSE NETOMAHT SEKTORITE LÕIKES

Sektor (SIC)	Sektori alajaotis (SIC)	Projektide arv	Projektide koguväärtus	EBRD rahastamine	Laen	Omakapital	Osakaal
Energeetika	Elekter ja energia	1,0	27	25	25	0	5%
Vahesumma: energeetika		1,0	27	25	25	0	5%
Finantsinstitutsioonid	Pangad, omakapital	3,7	30	24	0	24	5%
	Pangad, laenud	18,4	251	149	149	0	32%
	Investeeringufondid	1,8	73	29	0	29	6%
	Pangavälised finantsinstitutsioonid	2,4	61	21	19	2	4%
Vahesumma: finantsinstitutsioonid		26,2	416	223	168	55	47%
Üldtööstus	Üldtööstus	7,0	225	51	43	8	11%
Vahesumma: üldtööstus		7,0	225	51	43	8	11%
Infrastruktuur	Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuur	3,6	324	99	88	11	21%
	Transport	4,0	84	44	44	0	9%
Vahesumma: infrastruktuur		7,6	408	143	131	11	30%
Spetsialiseeritud majandussharud	Põllumajandustööstus	2,2	75	22	16	5	5%
	Kinnisvara ja turism	0,2	30	6	2	3	1%
	Telekommunikatsioon, informaatika ja meedia	0,3	6	2	1	1	0%
Vahesumma: spetsialiseeritud majandussharud		2,6	110	29	19	10	6%
EESTI KOKKU		44,5	1 185	470	387	84	100%

Otse	40,4	999	406	363	43
Piirkondlik	4,0	186	65	24	41

Riigi poolt garanteerimata	39,5	1004	396	312	84
Riigi poolt garanteeritud	5,0	181	75	75	0

ERASEKTOR	39,3	1071	410	326	84
AVALIK SEKTOR	5,2	115	60	60	0

LAEN	35,1	890	386	386	0
OMAKAPITAL	9,3	291	84	0	84
GARANTII	0,0	4	0	0	0

LISA 3.OOTEL OLEVAD PROJEKTID

	Idee ülevaatamise etapp	Struktuuri ülevaatamise etapp	Lõpliku ülevaatamise etapp	Nõukogu poolt heakskiitmise etapp	Ootel olevad projektid	Projektide arv*
EESTI	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
LAEN	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
OMAKAPITAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ERASEKTOR	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
AVALIK SEKTOR	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Riigi poolt garanteerimata	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
Riigi poolt garanteeritud	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Energiatõhusus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Loodusvarad	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Elekter ja energia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Energeetika	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pangad, laenud	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
Pangad, omakapital	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Investeeringufondid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pangavälised finantsinstitutsioonid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finantsinstitutsioonid	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
Üldtööstus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Üldtööstus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Munitsipaal- ja keskkonnainfrastruktuur	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transport	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Infrastruktuur	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Põllumajandustööstus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kinnisvara ja turism	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Telekommunikatsioon, informaatika ja meedia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Spetsialiseeritud majandussharud	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

LISA 4. VALITUD MAJANDUSNÄITAJAD

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
						<i>Hinnang</i>	<i>Prognos</i>
Tootmine ja kulud	<i>(Reaalne muutus protsentides)</i>						
SKP	7,9	6,5	7,2	6,7	7,8	9,8	8,5
Eratarbimine	8,6	6,2	10,3	5,7	4,4	9,2	-
Avaliku sektori tarbimine	1,1	1,8	5,9	5,8	9,1	7,5	-
Kapitali kogumahutus põhivarasse	14,3	13,0	17,2	5,4	9,1	13,9	-
Toodete ja teenuste eksport	28,3	-0,2	0,6	6,0	16,5	21,3	-
Toodete ja teenuste import	28,3	2,1	5,4	9,0	14,7	17,4	-
Kogu tööstustoodang	13,9	7,6	14,5	7,9	8,5	11,6	-
Põllumajanduse kogutoodang	-0,8	-5,4	0,1	-1,5	-8,0	0,1	-
Tööhõive	<i>(Muutus protsentides)</i>						
Tööelised inimesed (aasta keskmine)	0,4	-0,2	-1,2	1,2	-0,2	0,1	-
Tööhõive määr (aasta keskmine)	-1,2	0,9	1,4	1,5	0,2	3,2	-
	<i>(Protsendina tööelistest inimestest)</i>						
Töötuse määr (aasta keskmine)	13,6	12,6	10,3	10,0	9,7	7,9	-
Hinnad ja palgad	<i>(Muutus protsentides)</i>						
Tarbijahinnad (aasta keskmine)	4,0	5,8	3,6	1,3	3,0	4,1	3,5
Tarbijahinnad (aasta lõpu seisuga)	5,0	4,2	2,6	1,2	5,0	3,6	3,0
Tootjahinnad (aasta keskmine)	4,9	4,4	0,4	0,2	2,9	2,1	-
Tootjahinnad (aasta lõpu seisuga)	6,0	1,7	1,4	0,3	3,9	-	-
Keskmine brutokuupalk (aasta keskmine)	10,6	12,1	11,6	9,4	8,4	6,8	-
Valitsussektor	<i>(Protsendina SKPst)</i>						
Valitsemissektori eelarve ülejääk/puudujääk	-0,6	0,3	1,0	2,4	1,5	1,5	0,1
Valitsemissektori kulud	36,2	34,7	35,6	35,6	37,3	40,5	-
Valitsemissektori koguvõlg	4,7	4,7	5,8	6,0	5,5	4,5	-
Rahasektor	<i>(Muutus protsentides)</i>						
Lai rahapakkumine (M2, aasta lõpu seisuga)	25,1	23,8	11,1	10,9	15,8	42,0	-
Siseriiklikud laenud (aasta lõpu seisuga)	27,2	24,4	27,6	28,7	29,2	32,1	-
	<i>(Protsendina SKPst)</i>						
Lai rahapakkumine (M2, aasta lõpu seisuga)	35,5	39,0	38,8	39,5	41,1	50,1	-
Intressimäärad ja valuutavahetuskursid	<i>(Protsendina aasta kohta, aasta lõpu seisuga)</i>						
Hoiuse intressimäär (üle 12 kuu)	6,8	4,5	3,7	2,4	2,1	3,0	-
Laenu intressimäär (üle 12 kuu)	8,9	10,1	6,6	5,1	6,2	6,3	-
	<i>(Krooni USA dollari kohta)</i>						
Vahetuskurss (aasta lõpu seisuga)	16,7	17,6	14,9	12,4	11,5	12,5	-
Vahetuskurss (aasta keskmine)	17,0	17,5	16,6	13,9	12,6	12,4	-
Välissektor	<i>(Miljonit USA dollarit)</i>						
Jooksevkonto	-294	-339	-716	-1116	-1432	-1375	-1390
Kaubandusbilanss	-767	-788	-1089	-1553	-1966	-1826	-1800
Toodete eksport	3309	3359	3530	4607	5971	7831	9700
Toodete import	4076	4148	4619	6161	7937	9657	11 500
Välismaised otseinvesteeringud, neto	324	343	153	763	781	2 250	540
Kogureservid, välja arvatud kuld (aasta lõpu seisuga)	921	820	1000	1373	1790	2407	-
Välisvõlg ¹	3007	3279	4704	7054	10 012	11 213	-
	<i>(Toodete ja teenuste import kuude arvestuses)</i>						
Kogureservid, välja arvatud kuld (aasta lõpu seisuga)	2,2	1,9	2,1	2,2	2,2	2,4	-
	<i>(Protsendina toodete ja teenuste ekspordist)</i>						
Võlateenindus	8,9	11,7	15,1	15,9	17,8	14,5	-
Vahekonto kirjed	<i>(Näidatud ühikutes)</i>						
Rahvaarv (aasta lõpu seisuga, miljonit inimest)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	-
SKP (miljardit krooni)	93	104	117	127	141	165	186
SKP inimese kohta (USA dollarit)	3989	4371	5172	6775	8314	9897	-
Tööstuse osakaal kogulisandväärtuses (protsenti)	24,0	24,1	24,8	24,9	24,3	25,8	-
Põllumajanduse osakaal kogulisandväärtuses (protsenti)	5,1	4,7	4,4	3,9	3,5	3,5	-
Jooksevkonto/SKP (protsenti)	-5,4	-5,7	-10,2	-12,1	-12,7	-10,5	-9,5
Välisvõlg - reservid (miljonit USA dollarit)	2086	2458	3703	5680	8222	8806	-
Välisvõlg/SKP (protsenti)	54,9	54,9	66,8	76,8	89,1	84,1	-
Välisvõlg/toodete ja teenuste eksport (protsenti)	62,6	65,5	89,7	103,1	113,8	102,1	-

¹ Eesti Panga andmed; sisaldab mitteresidentide valuutaarveid ja hoiuseid, kohustusi sidusettevõtjatele ja kohustusi otseinvestoritele.

LISA 5. 2005. AASTA SIIRDEPROBLEEMIDE HINDAMISE TULEMUSED

EESTI	Struktuur	Institutsioonid	Tegevus	Kommentaariid
Põllumajandustööstus	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Põllumajandussektor on väga avatud, ent maaturg funktsioneerib ebarahuldavalt. Põllumajandustoodangu töötajad peavad suurendama tõhusust ja parandama standardeid. Parandada tuleb turustamist ja jälgitavust. Talumajapidamiste väiksus ja negatiivsed krediteerimiskogemused piiravad sektori rahastamist.
Pangandus	<i>Tühised</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Seadusandlik raamistik on paigas. Enamik panku on stabiilsed; üle 90% sektorist on välisomanduses. Erasektorile antavate siseriiklike laenude maht on piirkonna teiste riikidega võrreldes suur, ent väiksem kui lääneriikides. Pangandussüsteem tegeleb tõhusalt finantsvahendusega.
Energia-tõhusus	<i>Keskmi-sed</i>	<i>Keskmi-sed</i>	<i>Väikesed</i>	Energiatõhusus on piirkonna madalaim. Eesti on ratifitseerinud Kyoto protokoll, ent energeetikasektor ei vasta veel täielikult kõikidele ELi energeetikaalastele õigusaktidele. Energeetika turukeskne juhtimine vajab arendamist. Tugevdada tuleb taastuvaid energiaallikaid käsitlevaid õigusakte.
Üldtööstus	<i>Tühised</i>	<i>Tühised</i>	<i>Väikesed</i>	Eesti majandust on järjepidevalt nimetatud maailma kõige konkurentsivõimelisemaks majanduseks. Reformimise kaudu lahendamist vajavateks küsimusteks on mõningate ettevõtete restruktureerimine ja ettevõtluse arendamise stimuleerimine riigi vaesemates piirkondades. Ettevõtetele tekitavad endiselt raskusi muutuvad maksunõuded, haldussuutmatlus ja läbipaistmatud litsentsimisnõuded.
MKI	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Üldjuhtimine on oluliselt paranenud pärast seda, kui Tallinna veeteenuste osutamine anti kontsessiooni alusel üle erasektorile. Kaugküteteenuste osutamist iseloomustab märkimisväärne erasektori osalus. Tariifide abil on võimalik kulud katta ja omavalitsuste kommunaallettevõtted on üldjuhul tulu teenivad ettevõtted.
MVKEd	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Keskmi-sed</i>	Ettevõtlusega alustamisega ei kaasne ülemäärast koormust, ent teatud

				haldusalased takistused on siiski olemas. Loodud on krediidiinfo register. Ettevõtlussektorile antud siseriiklike laenude maht on alates 1990ndate keskpaigast märkimisväärselt kasvanud, ent selle osakaal SKPst on endiselt tagasihoidlik.
Loodusvarad	<i>Keskmi- sed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	ELiga peetud lõplike liitumisläbirääkimiste käigus saavutas Eesti olulised mööndused oma põlevkivi baasil töötavale elektritööstusele. Teatud põlevkivikaevandused on suletud ja kaevandusetöötajad ümber paigutatud.
PVFid	<i>Tühised</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Väärtpaberiturge käsitlevad õigusaktid ja väärtpaberiturgude järelevalve vastavad peaaegu täielikult IOSCO standarditele. Kindlustust reguleerivad õigusaktid ja kindlustusseltside järelevalve vastavad peaaegu täielikult IAISI standarditele. Aktsiaturu kapitalisatsioon on siirderiikide seas üks kõrgeimaid, ent kindlustusseltside turuosad on väikesed. Eestis on loodud vabatahtliku lisapensioni fondid. Liisinguturg ja tarbimislaenu turg on täielikult välja arenenud.
Elekter	<i>Keskmi- sed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Vertikaalselt integreeritud Eesti Energia tegevusüksuste eraldamine edeneb, ent erinevate üksuste erastamine on välistatud. Turu liberaliseerimine võib järk-järgult toimuda alates 2006. aastast. Tariifid on mõistlikud ja tariifide struktuur on suhteliselt tasakaalustatud. Turu reguleerija peab arvestama mõningase sekkumisega.
Aktsiafondid	<i>Keskmi- sed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Keskmi- sed</i>	Ehkki aktsiafondide sektor on endiselt väike, võis märgata huvi taastärkamist Skandinaavia riikide erainvestorite seas. Sektori nähtavuse parandamiseks peaksid aktsiafondid olema aktiivsemad, sh pakkuma laiemas valikus finantsinstrumente.
Kinnisvara ja turism	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Tühised</i>	Maa on täielikult kaubeldav. Kinnisvarasektor areneb kiiresti; tekkinud on uued kinnisvaraliigid ja rahastamisinstrumendid.
Telekommunikatsioon	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Tühised</i>	Turg liberaliseeriti täielikult 2001. aasta jaanuaris, mil avati kohalike kõnede, kaugekõnede ja rahvusvaheliste kõnede turud ning kõrvaldati tavatelefoniteenuste monopol. Tavatelefoniteenuste osas on konkurents väike. Täiesti sõltumatu

				järelevalveasutus. Tariifid on kulupõhised, ent mitte täiesti tasakaalustatud.
Transport	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	<i>Väikesed</i>	Raudteesektoris on tegevusalased ja poliitika määratlemise funktsioonid eraldatud. Raudtee-ettevõtjad on erastatud vertikaalselt integreeritud süsteemis. Loodud on sõltumatu järelevalveasutus ning infrastruktuurile tagatakse juurdepääs võrdsetel alustel. Riiklik maanteeamet on ainult osaliselt sõltumatu.

LISA 6. STRUKTUURIMUUTUSTE VÕRDLUSNÄITAJAD

	Tšehhi Vabariik	Eesti	Ungari	Läti	Leedu	Poola	Slovakkia	Sloveenia
Liberaliseerimine								
Reguleeritud hindade osakaal THIs (protsenti)	10,9	26,9	17 ^o	14,3 ^o	19,8	1,2 ^o	19,9	16,7 ^o
Reguleeritud hindadega toodete arv EBRD-15 korvis	1,0	3,0	2,0	2,0	1,0	0,0	2,0	1,0
Mittesiirderiikidega peetava kaubavahetuse osakaal (protsenti)	80,6*	72*	84*	65,5	63,6	81,7	66,1	77,7
Kaubanduse osakaal SKPs (protsenti)	125,4	125,8	113,9	82,3	93,7	69,8	138,6	100,2
Maksutulud (protsendina impordist)	0,2 ^o	0,1*	–	0,4 ^o	0,5	1,5*	0,5*	–
Hindade liberaliseerimise EBRD indeks	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,0
Valutute ja kaubanduse liberaliseerimise EBRD indeks	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Erastamine								
Erastamistulud (kokku, protsendina SKPst)	21,9	7,5	31,1	5,3	13,4	14,5	35,0	4,7
Erasektori osakaal SKPs (protsenti)	80,0	80,0	80,0	70,0	75,0	75,0	80,0	65,0
Erasektori osakaal tööhöives (protsenti)	70*	–	–	76,0	–	72*	–	–
Väikeettevõtete erastamise EBRD indeks	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Suurettevõtete erastamise EBRD indeks	4,0	4,0	4,0	3,7	4,0	3,3	4,0	3,0
Ettevõtlus ja turud								
Eelarvelised subsidiumid ja jooksvad ülekanded (protsent SKPst) ¹	9,3	1,8	20,2	5,1	0,4	2,5	1,6	1,5*
Tööstuse osakaal kogutööhöives (protsenti)	29,7	25,2	33,3*	19,7	20,7*	22,3	29,2	36,3*
Tööjõu tootlikkuse muutus tööstuses (protsenti)	10,8	3,9*	7,6*	8,2	14,1*	11,9	2,9	8,8*
Investeeringud/SKP (protsenti)	35,7	29,3	22,5	32,6	21,9*	22,0	–	25,3*
Ettevõtlusreformi EBRD indeks	3,3	3,7	3,7	3,0	3,0	3,7	3,7	3,0
Konkurentsipoliitika EBRD indeks	3,0	2,7	3,0	2,7	3,0	3,0	3,0	2,7
Infrastruktuur								
Tavatelefoniteenuste (mobiilsideteenuste) turu hõlvamise määr (100 elaniku kohta)	36,0 (96,5)*	33,9 (72,3)*	33,4 (78,3)	28,3 (52,9)*	25,3 (66,6)	31,9 (45,1)*	24,1 (68,4)*	40,7 (87,1)*
Internetituru hõlvamise määr (10 000 elaniku kohta)	274,4*	498,9*	357,8*	178,8*	203,8*	203,8*	212,2*	214,8*
Raudteetöötajate töö tootlus (1989 = 100)	69,9*	267,3*	133,9*	129,9*	67,8*	106*	60,5*	150,3*
Elektritariifid, USc kWh (tasumise määr protsendina)	8,4 (-)*	6,5 (-)*	11,4 (99)*	7,1 (99)*	9,4 (90)*	9,8 (-)*	10,9 (-)*	–
SKP tarbitava energiaühiku kohta (ostujõu pariteet USA dollarites naftakilokalorivaleandi kohta)	3,2**	2,8**	4,7**	4,1**	3,7**	3,9**	3,1**	4,5**
Infrastruktuurireformi EBRD indeks	3,3	3,3	3,7	3,0	2,7	3,3	3,0	3,0
Elektrienergia	3,3	3,0	4,0	3,3	3,3	3,3	4,0	3,0
Raudteed	3,0	4,3	3,3	3,3	2,3	4,0	3,0	3,0
Maanteed	2,3	2,3	3,3	2,3	2,3	3,0	2,3	3,0
Telekommunikatsioon	4,3	4,0	4,0	3,0	3,3	4,0	3,3	3,0
Vesi ja reovesi	4,0	4,0	4,0	3,3	3,3	3,3	2,7	3,3
Finantssektor								
Pankade arv (välisomanduses)	35 (26)*	7 (4)*	39 (29)	23 (10)*	13 (7)*	58 (46)*	21 (16)*	22 (6)*
Riigiomandis olevate pankade varade osakaal (protsenti)	3*	0*	7,4*	4,1*	0*	25,7*	1,5*	12,8*
Teenindamata laenu (protsent kõikidest laenudest) ²	5*	0,5*	3,8*	1,5*	2,6*	25,1*	9,1*	9,4*
Siseriiklikud laenu erasektorile (protsent SKPst)	17,7*	33,7*	42,3*	38,8*	19,9*	17,8*	25*	43,2*
Aktsiaturu kapitalisatsioon (protsent SKPst)	17,8*	41,5*	18,7*	9,6*	17,2*	17,3*	7,6*	17*
Pangandussektori reformi EBRD indeks	4,0	4,0	4,0	3,7	3,7	3,7	3,7	3,3
Pangavälise finantsinstitutsioonide reformi EBRD indeks	3,7	3,3	4,0	3,0	3,0	3,7	2,7	2,7

¹ Subsidiumid ettevõtetele ja finantsinstitutsioonidele, sh Tšehhi Konsolidatsiooni Agentuurile

EBRD andmed 2005. aasta keskpaiga seisuga. Ülejäänud andmed on 2004. aasta kohta, kui pole märgitud teisiti.

^oAndmed 2005. aasta kohta

*Andmed 2003. aasta kohta

**Andmed 2001. aasta kohta

LISA 7.HINNANG POLIITILISELE JA SOTSIAALSELE OLUKORRALE

Poliitiline kontekst

Pärast iseseisvuse saavutamist 1991. aastal loodi Eestis mitmeparteiline parlamentaarne demokraatia. 1992. aastal kehtestatud põhiseaduse kohaselt on ühekojalises parlamendis (Riigikogu) 101 saadikut, kes valitakse otsevalimistel proportsionaalse esindatuse põhimõtte kohaselt nelja-aastaseks ametiajaks. Valimiste korraldamisel kasutatakse parteinimekirjade süsteemi ja valituks osutumiseks peab partei ületama 5%lise valimiskünnise. Formaalselt on riigipeaks parlamendi valitav president, ent suurem osa poliitilisest võimust kuulub valitsusele. Valitsuse moodustab peaminister, kelle on nimetanud president ja kes on parlamendilt saanud valitsuse moodustamise volitused. Alates iseseisvumisest on Eestis parlamenti valitud neljal korral ning rahvusvaheline kogukond hindas kõik valimised vabadeks ja õiglasteks.

Alates 1991. aastast on Eesti valijaskonna toetus kuulunud kas konservatiivsetele erakondadele, eelkõige Mart Laari juhitud Isamaliidule, või tsentristlikele parteidele. Laar, kes oli peaminister aastatel 1992–1994 ja 1999–2002, oli 2002. aastal sunnitud tagasi astuma. Laari asemele asus liberaalse Reformierakonna juht Siim Kallas, kes juhtis Eesti edukalt läbi NATO ja Euroopa Liiduga ühinemiseks peetud lõplike läbirääkimiste.

Uus poliitiline partei Res Publica astus poliitilisele areenile enne 2003. aasta märtsis toimunud valimisi. Ehkki Edgar Savisaare juhitud vasakpoolsusele kalduv Keskerakond, mis pärast Laari lahkumist 2002. aastal oli moodustanud koalitsiooni Reformiorakonnaga, säilitas Riigikogus kõik 28 kohta, saavutas samasuguse kohtade arvu ka uustulnuk Res Publica. Res Publica esimees oli endine riigikontrolör Juhan Parts ja valimisloosung “Vali kord!”, ent sellega ei kaasnunud märkimisväärseid sisulisi poliitilisi kohustusi. Pärast koalitsiooni moodustamist Reformierakonna ja maapiirkondadele orienteeritud Rahvaliiduga nimetati Parts peaministriks. Juhan Partsi valitsuse ajal liitus Eesti 2004. aastal nii ELi kui NATOga. Partsi valitsus astus tagasi 2005. aasta märtsis, kui Res Publica liikmeks olevale justiitsministrile avaldati umbusaldust ja kaks ülejäänud koalitsioonipartnerit hääletasid senise valitsuse vastu.

Uus, tsentristlik valitsus, mis oli pärast Eesti iseseisvumist 11. ametisse astunud valitsus, moodustati 2005. aasta aprillis. Valitsuse etteotsa asus ettevõtluse edendamisele orienteeritud Reformierakonna esimees Andrus Ansip. Kolmest parteist koosnevas koalitsioonis, millele kuulub minimaalse enamusega 51 kohta, on veel vasakpoolsusele kalduv Keskerakond ning vasakpoolsusele kalduv ja maapiirkondadega seotud Rahvaliit. Uus koalitsioonivalitsus kiitis väikeste erimeelsuste lahendamise järel heaks 2005. aasta eelarve. Eelarveküsimused põhjustasid valitsuskoalitsioonis erimeelsusi siiski kogu 2005. aasta vältel. Sellegipoolest läks kõigil kolmel koalitsioonipartneril 2005. aasta oktoobris toimunud kohalike omavalitsuste valimistel hästi ja kasvavad ootused valitsuse lagunemise suhtes vaibusid. Mõõdukalt rahvuslikke konservatiivseid erakondi Res Publicat ja Isamaaliitu ei saanud kohalike omavalitsuste valimistel kuigi suur edu. 2006. aasta aprilli lõpus teatasid parteid oma kavatsusest ühineda üheks opositsiooniparteiks

nimega Erakond Eesti Eest. Ühinemine on kavandatud 2006. aasta juunikuusse ja saab teoks pärast erakondade üldkogude hääletust.

Rahvusvahelised suhted

Pärast iseseisvumist on Eesti rahvusvaheliste suhete prioriteediks olnud integreerumine Lääne-Euroopa institutsioonidega. Eesti saavutas selle eesmärgi 2004. aasta aprillis NATOga ja 2004. aasta mais ELiga liitudes. Liitumisele eelnes rahvahääletus, millel 67% valijaskonnast toetas ELi liikmeks saamist. Ehkki ELi põhiseaduse tagasilükkamine Prantsusmaa ja Hollandi valijate poolt on Euroopa integratsiooni tempot aeglustanud, on Eesti rahvas endiselt veendunud integratsiooni süvendamise vajaduses. 2005. aastal tegi Eesti koos Poola ja teiste Balti riikidega aktiivset lobitööd eesmärgiga säilitada varem kokku lepitud tõukefondide vahendite suur maht. Eesti on rakendanud tõhusaid eelarve- ja haldusmeetmeid, et tagada ELi tõukefondide vahendite täielik ärakasutamine. Samal ajal on pandud paika ranged kontrollimehhanismid nende vahendite läbipaistva kasutamise üle järelevalve pidamiseks.

Pärast mitmeid aastaid kestnud läbirääkimisi ja seisakuid sõlmisid Eesti ja Venemaa välisminister 2005. aasta mais kahe riigi vahelise piirilepingu. Kui Eesti on lepingu ratifitseerinud, siis Venemaa ei ole seda veel teinud. Piirilepingu puudumine ei ole mõjutanud Eesti integreerumist Euroopaga, sealhulgas 2007. aastaks kavandatud ühinemist Schengeni piirkonnaga. Piir toimib hästi.

Korruptsioon ja inimkaubandus

Eesti on siirderiikide seas kõige vähem korrumppeerunud riik. Organisatsiooni Transparency International korruptsioonitajumise indeksi kohaselt sai Eesti 2005. aastal 10 punktist 6,4 (10 väljendab madalaimat korrumppeerumise taset). 2004. aastaga võrreldes, mil Eesti tulemus oli 6,0 punkti, on olukord paranenud. Samuti on Eesti suhteline koht kogu maailma riikide korruptsioonitaseme hindamise tabelis protsentiarvestuses tõusnud 21. kohalt 17. kohale. Korruptsioonitajumise mõõtmise algusest peale on Eesti järjepidevalt paigutatud kõige vähem korrumppeerunud riikide sekka. EBRD ja Maailmapanga tehtud majanduskeskkonna ja ettevõtlussektori üksikasjalikum ülevaade kinnitas neid järeldusi korruptsioonitaseme kohta, ent selles on siiski maalitud mitmekesisem pilt Eesti majanduskeskkonnas aastatel 2002–2005 toimunud muutustest. Samas kui Eesti ettevõtete juhid on teatanud, et enamik ettevõtete tegevust ja arengut takistavaid tegureid on kõrvaldatud, kinnitavad nad, et organiseeritud kuritegevus, korruptsioon ja riigipoolse reguleerimise mõningad vormid on muutunud problemaatilisemaks. Need kvalitatiivsed hinnangud võivad aga peegeldada muutusi Eesti ettevõtete juhtide ootustes: majanduskeskkonna ja ettevõtlussektori hindamise käigus mõõdetud kvantitatiivsete näitajate osas on korruptsioon Eestis vähenenud avaliku ja erasektori kokkupuudete kõikides valdkondades ning korruptsiooni tase on kõikide arenenud siirderiikide seas endiselt kõige madalam.

Inimkaubandus ei ole Eestis üks olulisemaid probleeme, ehkki mõningatest inimkaubanduse juhtumitest 2005. aastal siiski teatati. Rahvusvahelise migratsiooniorganisatsiooni (International Organisation for Migration) hiljutise uuringu kohaselt toodi Eestisse, viidi Eesti kaudu või Eestist teistesse riikidesse

vähem kui 100 naist, kes langesid kaubitsemise ohvriks. Ameerika Ühendriikide välisministeeriumi demokraatia, inimõiguste ja töajõu büroo andmetel oli aga Eesti 2005. aastal väikese arvu nii rahvusvaheliselt kui ka riigisiselt kaubeldavate naiste ja laste päritolu-, transiit- ja sihtriik.¹ Samuti on teatatud naiste ja alaealiste müügist Eestist Põhjamaadesse ja Lääne-Euroopasse seksuaalse ärakasutamise eesmärgil. Ehkki Eestis puuduvad spetsiaalsed õigusaktid, mis kuulutavad inimkaubanduse kohtulikult karistatavaks, on inimkaubitsejaid võimalik vastutusele võtta orjastamist ja röövimist käsitlevate õigusnormide alusel. 2005. aasta veebruaris toimus Eestis esimene inimkaubitsemisega seotud kohtuasi orjastamise süüdistuses, milles mõisteti süüdi neli inimkaubitsejat. Eesti politsei uuris 2005. aastal veel kümnet inimkaubitsemise juhtumit. Eesti valitsus osaleb aktiivselt ELi, OSCE, Läänemere maade Nõukogu, Põhjamaade Ministrite Nõukogu ja Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastastes programmides.

Sotsiaalingimused

Rahvaarv

Eesti Statistikaameti andmetel oli Eesti rahvaarv 2006. aasta algul 1,34 miljonit ehk 1989. aasta 1,57 miljoniga võrreldes 14,2% võrra väiksem. Rahvaarvu vähenemine on tulenenud loomulikust vähenemisest (mille üks põhjus oli elamistingimuste halvenemine 1990. aastate algul) ja väljarändest, mis hõlmas peamiselt 1990. aastate algul Venemaale siirdunud etnilisi venelasi. Valitsus on rahvastiku loomulikule vähenemisele reageerinud suuremate perede loomise soodustamisega, sealhulgas noortele professionaalidele suunatud ja sissetulekutega seotud lastetoetuste kehtestamisega. Inimeste eluea kasvades seisab Eesti ees samasugune vananeva töajõu probleem, millega Euroopa Liidu muud liikmesriigid praegu tegelema peavad.

Vähemused

Eesti õiguslik raamistik vähemuste õiguste kaitseks on hästi välja töötatud. Eesti on ratifitseerinud kõik peamised rahvusvahelised inimõigusi käsitlevad kokkulepped, sealhulgas rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni. Vastuseks Euroopa Nõukogu, OSCE ja Euroopa Komisjoni väljendatud murelikkusele tegi Eesti 1990ndate lõpus rea muudatusi oma kodakondsust käsitlevatesse õigusaktidesse. Vastuseks neile meetmetele lõpetas OSCE regulaarsed inimõigustealased järelevalveraportid Eesti kohta ja sulges oma Tallinna büroo.

2006. aasta jaanuari seisuga oli 9,4% Eesti elanikest kodakondsuseta "residentidest välismaalased" (2005. aastal oli selliste inimeste osakaal rahvastikus 11%). On oluline märkida, et teatud osa sellistest välismaalastest on otsustanud mitte taotleda Eesti kodakondsust. Eesti valitsuse eesmärk on jätkuvalt luua ja tagada vähemusrühmadele võimalusi emakeeles hariduse omandamiseks ja oma kultuuri säilitamiseks, toetades mitte-eestlastest vähemuste integratsiooni, muu hulgas subsideerides eesti keele õppimist kõigi mitte-eestlaste puhul. Valdaval osal Eestis elavatest välismaalastest on elamisloob, neil on õigus osaleda kohalike omavalitsuste (ent mitte Riigikogu) valimistel ja neile on tagatud sotsiaalne turvalisus.

¹ Ameerika Ühendriikide välisministeeriumi demokraatia, inimõiguste ja töajõu büroo, „Raport inimõigustega seonduva kohta 2005 – Eesti” (avaldatud 8. märtsil 2006). Saadaval aadressil <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/61646.htm>.

Vaesus

Sissetulekute ebavõrdsus on Eestis siirderiikide seas üks suurimaid: 2003. aastal oli Eesti Gini koefitsient 37,20 ja Eesti oli selle tulemusega Maailmapanga inimarengu aruandes käsitletud 26 siirderiigi seas kolmandal kohal. Ülemaailmses arvestuses oli Eesti aruandes käsitletud 126 riigi seas 61. kohal. Hoolimata Eesti tugevast majanduskasvust hiljutistel aastatel, on vaesuse määr EL-15 riikidega võrreldes endiselt märkimisväärselt kõrgem. 2003. aastal määratleti (Euroopa Liidu Laekeni kriteeriumite alusel) 18% Eesti rahavastikust vaesusrisi piiril elavana, mille puhul inimese sissetulek moodustab pärast sotsiaalsiirdeid keskmisest sissetulekust 60% või vähem. EL-15 liikmesriikides on selliste inimeste osakaal keskmiselt 15%. Lisaks on vaesus kontsentreerunud Eesti maapiirkondades ja probleem on eriti terav naiste seas analüüsitud vanusevahemiku mõlemas otsas. Kui üle 65aastastest meestest loeti vaesusrisi piiril elavaks ainult 7%, siis 16–24aastaste naiste seas oli see näitaja 24% ja üle 65aastaste naiste seas 22%. Sissetulekute ebavõrdsuse ning jõukate linnade ja vaesemate maapiirkondade vahelise lõhe suurenemine on jätkuv probleem. Valitsus rakendab aktiivselt meetmeid reaaltulu kasvu stimuleerimiseks maapiirkondades.

Haridus

Eesti kirjaoskuse tase on Euroopas üks kõrgemaid: 99% täiskasvanutest on kirjaoskajad. Haridus on kohustuslik vanuses 7–17 aastat ning rohkem kui 95% põhikooli lõpetanutest siirdub keskastme õppeasutustesse, kus neil on võimalik valida kutse- või keskkooli omandamise vahel. Iseseisvumisest alates on tegeletud Eesti kutseharidussüsteemi restruktureerimisega, et viia see paremasse vastavusse tööturu vajadustega. Ka kõrgharidus on Eestis üha populaarsem: alates 1990. aastast on kõrgkoolide tudengite arv peaaegu kolmekordistunud: kui 1990. aastal oli üliõpilasi 24 000, siis 2004. aastal oli kõrgkoolides õppijate arv 66 000. Eriala valikul mängivad suurt rolli majanduslikud kaalutlused: rohkem kui 20% üliõpilastest on valinud majanduse ja haldusjuhtimise eriala. Haridusministeeriumi suurim väljakutse on venekeelsete põhi- ja keskkoolide lõimimine riiklikku koolisüsteemi, kus domineerib eesti keel. 2007. aastaks peavad seaduse kohaselt kõik põhi- ja keskkoolilõpetajad piisavalt vabalt valdama eesti keelt, et õppida edasi eesti keeles.

Tervishoid

Tervishoiunäitajad halvenesid oluliselt 1990. aastate algul pärast Eesti majanduse mahu kahanemist. Keskmise eeldatava eluea pikkus vähenes 1990. aastate algul järsult, olles 1994. aastal meeste puhul kõigest 60,5 aastat, ent on hiljem taas kasvama hakanud. 2004. aastal oli naiste keskmine eeldatav eluiga 77,8 aastat, ent meeste puhul on see näitaja ELi teiste riikidega võrreldes siiski lühike – vaid 66,3 aastat. Eesti Statistikaameti andmete kohaselt saavutas laste suremus iseseisvumise järel 1992. aastal maksimumtaseme, milleks oli 15,7 surmajuhtumit 1000 elussünni kohta. 2004. aastaks oli see näitaja vähenenud tasemele 6,4. Eestlaste üldiselt paraneva tervise kontekstis tõusis järsult 2000. aastate algul diagnoositud uute HIV juhtumite arv, mis saavutas kõrgeima taseme 2001. aastal, mil HIV diagnoositi 1474 korral. Peamine nakatumise põhjus on süstitavate narkootikumide tarvitamine. Ametlikult diagnoositud HIVga nakatanute koguarv oli 2005. aasta lõpu seisuga 5063 ehk

100 000 elaniku kohta 377.8.² Ehkki nakatumise määr on alates 2001. aastast poole võrra vähenenud (2004. aastal diagnoositi 743 uut HIV nakatumist), teatab UNAIDS, et Eestis oli 2000. aastate alguses siirderiikide seas kõrgeim HIV nakatumise määr.³ Eesti valitsus on probleemi lahendamiseks käivitanud aktiivse HIV teadlikkuse suurendamise programmi.

Nõukogude Liidu pärandina üle võetud tervishoiusektor korraldati 1992. aastal ümber ja viidi 1993. aastal sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse. Reformide käigus viidi tervishoiuteenuste osutamine riikliku kindlustussüsteemi alla, mida haldas Keskhaigekassa ja 17 piirkondlikku haigekassat. Lisaks tsentraliseeriti rahastamissüsteemi veel 2001. aastal, mil loodi ühtne Eesti Haigekassa. Ülemaailmse Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) andmetel on aga Eesti kogukulutused tervishoiule (2002. aastal 5,1% SKPst) teiste Euroopa riikide, sealhulgas siirderiikidega võrreldes väga madalad (tervishoiukulutused moodustavad EL-15 liikmesriikides keskmiselt 8,5% SKPst ja WHO kogu Euroopa regioonis, sealhulgas SRÜ riikides keskmiselt 7,2% SKPst). Osaliselt tervishoiukulutuste madala taseme tõttu on Eesti tervishoiusüsteemi suurim ja laienev probleem eesti keelt valdavate kvalifitseeritud arstide kasvav nappus. Et palgatasemed on Eestis madalad ja mujal Euroopas valitseb suur nõudlus kvalifitseeritud medikute järele, on Eestist arste ja õdesid igal aastal lahkunud, eriti aga pärast Eesti ühinemist Euroopa Liiduga 2004. aastal.

Tööjöküsimused

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) metoodika kohase arvestuse järgi jõudis töötuse määr Eestis pärast iseseisvumist 2000. aasta teisel poolel kõrgeima tasemeni, moodustades 13,6%. Pärast 2000. aastat on töötuse määr stabiilselt langenud ja moodustas 2004. aasta neljandas kvartalis ligikaudu 10%. 2005. aasta jooksul vähenes töötuse määr veelgi kiiremini ja moodustas aasta lõpu seisuga 7,5%. Töötuse määra kiiret vähenemist seostatakse peamiselt Eesti kiirest majanduskasvust johtunud suure nõudlusega tööjõu järele. Tööturгу iseloomustab aga endiselt struktuurilise tasakaalu puudumine: nõudlus kvalifitseerimata tööjõu järele väheneb ja nõudlus kõrgelt kvalifitseeritud töötajate ja professionaalide järele kasvab, kusjuures jätkuvalt teeb muret Eesti haridussüsteemi suutlikkus vastata tööturu nõudmistele. Hõivatus põllumajanduses ja kalanduses langes 1992. aasta 18%lt 2005. aastaks vähem kui 6%ni tööjõust. Samas on hõivatus teenindussektoris 1992. aasta 45%lt kasvanud 2005. aastaks rohkem kui 60%ni. Tootmises on hõivatute arv jäänud enam-vähem samale tasemele, moodustades ligikaudu 24% tööjõust.

Eesti tööõiguse aluseks olev 1992. aastal jõustunud töölepingu seadus ning muud tööõiguse valdkonnas vastu võetud õigusaktid, näiteks 1993. aastal jõustunud kollektiivse töötüli lahendamise seadus, annavad töötajatele õiguse moodustada ametiühinguid ja liituda ametiühingutega, et tegutseda valitsusepoolse sekkumiseta. Samas on Eesti ametiühingud üsna nõrgad; ametiühingutesse kuulub ligikaudu 92 500 töötajat ehk 14,2% tööjõust, st 1994. aasta 37%ga võrreldes oluliselt vähem. 2005. aastal teatasid Eesti Ametiühingute Keskliit ja Eesti Ajakirjanike Liit ametiühingute vastasest tegevusest erasektori tööandjate seas ja meedias.

² MTÜ Aidsiennetuskeskus statistika aadressil http://www.aids.ee/main_est.php?id=66

³ UNAIDS, *2004 Report on the Global Aids Epidemic* aadressil http://www.unaids.org/bangkok2004/GAR2004_pdf/UNAIDSGlobalReport2004_en.pdf.

LISA 8. KESKKOND

Riiklik keskkonnastrateegia

Riigikogu kiitis Eesti keskkonnastrateegia heaks 1997. aastal. Riiklikku keskkonnastrateegiat mõjutasid ELiga liitumisega kaasnenud nõuded ja strateegia viidi kooskõlla Eesti ühinemispartnerluses määratletud prioriteetidega. Riiklikkus keskkonnastrateegias on määratletud järgmised kümme keskkonnajuhtimise ja -kaitse prioriteetset eesmärki, mis tuleb saavutada 2010. aastaks.

1. Keskkonnateadlikkuse suurendamine
2. Keskkonnahoidlike tehnoloogiate rakendamise edendamine
3. Energeetikasektorist pärineva saastuse vähendamine
4. Õhu kvaliteedi parandamine
5. Jäätmetekke vähendamine ja jäätmekäitluse parandamine
6. Jääkreostuse likvideerimine
7. Põhjavee kaitse ja kasutamise parandamine
8. Pinnavee ja rannikumerede kaitse
9. Maastike ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamine
10. Ehitatud keskkonna kvaliteedi parandamine

2005. aastal võttis Eesti vastu uue keskkonnastrateegia kuni aastani 2010.

Õigusaktid ja ühinemine Euroopa Liiduga

1. maiks 2004, mil Eesti ühines Euroopa Liiduga, oli Eesti sisuliselt täitnud liitumisläbirääkimiste käigus määratletud kohustused ja nõuded ning rakendanud ühenduse õigustiku enamikus keskkonnapoliitika valdkondades. Järgmiste valdkondade suhtes lepiti kokku ülemineku perioodid:

- lenduvate orgaaniliste ühendite heidete kontroll;
- asulareovee käitlus;
- joogivee kvaliteet;
- prügilad;
- põllumajandussektoriga seotud nitraatidega saastamine;
- põhjavee kaitse;
- ohtlike ainete juhtimine pinnavette.

Samuti tehti Eesti eritingimuste arvessevõtmiseks muudatusi nii linnudirektiivi kui ka looduslike elupaikade direktiivi lisadesse.

Ühenduse õigustiku järgimine nõuab edaspidigi märkimisväärseid investeeringuid, ent toob olulist kasu nii rahvatervisele kui ka keskkonnale. Arvestuste kohaselt läheb Eesti õigusaktide ühenduse õigustikuga kooskõlla viimine Eestile aastani 2010 maksma kokku 2,21 miljardit eurot.

Riiklik säästva arengu strateegia

15. septembril 2005 jõustus Riigikogu heakskiidu järel Eesti säästva arengu riiklik strateegia “Säästev Eesti 21” kuni aastani 2030. Ehkki strateegias tõdetakse, et keskkonnanõuded muutuvad üha karmimaks, on selle näol siiski tegemist arenguprogrammiga, mis hõlmab ühiskonnaelu erinevaid aspekte, mitte ainult keskkonnaküsimusi. Strateegia esindab terviklikku lähenemisviisi ühiskonnale ning sellega on soovitud viia ülemaailmsest konkurentsist tulenev edule orienteeritus kooskõlla ja tasakaalu säästva arengu põhimõtetega ning Eesti identiteedi ja traditsiooniliste väärtushinnangutega. Lisaks ühiskonna arengueesmärkide määratlemisele kirjeldatakse strateegias ka peamisi prognoose tegurite kohta, mis võivad mõjutada Eesti arengut järgnevatel kümnenditel.

Strateegiaga “Säästev Eesti 21” on loodud riigi pikaajalise säästva ja tasakaalustatud arengu ning sotsiaal-, majandus- ja keskkonnavaldkonna integreeritud arengu üldine raamistik. Strateegias on määratletud Eesti neli arengueesmärki, mis koondavad endas ELi elukvaliteedile lähemale jõudmise üldsihti:

- Eesti kultuuriruumi elujõulisus;
- heaolu kasv;
- sidus ühiskond;
- ökoloogiline tasakaal.

Ökoloogilise tasakaalu eesmärk jaguneb kolmeks põhikomponendiks:

- loodusvarade kasutamine viisil ja mahus, mis tagab ökoloogilise tasakaalu;
- saastumise vähendamine;
- loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine.

Strateegia kohaselt seisneb nende eesmärkide saavutamise sobivaim viis liikumises teadmusühiskonna kui ka integreeritud sotsiaalse süsteemi suunas. Teadmusühiskond tähendab sellist tegutsemise ja otsuste tegemise kultuuri, kus ühiselt seatud ja aktsepteeritud eesmärgid saavutatakse majanduses, sotsiaalsfääris, looduskeskkonnas ja riigivalitsemisel eelkõige teadmiste, analüüsi ja tagasiside baasil.

Kokkuvõte

Keskkonnaalased õigusaktid ja keskkonnapoliitika on viidud kooskõlla Euroopa Liidu vastavate õigusaktide ja poliitikaga. Säästva (keskkonna, sotsiaalse ja majandusliku) arengu eesmärgid on paika pandud ning neid ühitatakse teiste poliitikavaldkondade ja programmidega. Riigis tegeletakse keskkonnaalaste prioriteetide ümbervaatomise ja uue riikliku keskkonnastrateegia väljatöötamisega kooskõlas riikliku säästva arengu strateegiaga. Säästva arengu eesmärkide saavutamine eeldab märkimisväärseid lisainvesteeringuid nii avalikult kui ka erasektorilt.

LISA 9. KAHEPOOLNE ABI

Projekti number	Projekti nimetus	Kavandatud summa, EUR	Väljamaksud summa, EUR	Kinnitamise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seostatud inv
BTAF-1992-11-01	Eesti Investeerimispank – esindatus juhatuses	45 500	45 500	20.11.1992	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1992-11-02	VKEdega seotud investeeringu ja BAS programmi ettevalmistamine	32 573	32 573	20.11.1992	Lõpetatud	Tootmine	Jah
BTAF-1993-03-01	Balti riikide investeerimisprogramm – teostatavuse ettevalmistamine – koolitusprogramm	184 900	184 900	20.03.1993	Lõpetatud	Rahandus, äri	Ei
BTAF-1993-03-02	VKEde toetussüsteemide hindamine juhtimislaseks nõustamiseks	44 018	44 018	20.03.1993	Lõpetatud	Rahandus, äri	Ei
BTAF-1993-11-06	BAS programmi loomine	52 641	52 641	20.11.1993	Lõpetatud	Tootmine	Jah
BTAF-1994-02-02	Eesti Hoiupank – juriidiline ja majanduslik audit	171 808	171 808	01.02.1994	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1994-02-03	Erastamisprogramm – nõustamine majandusarvestuse alal	426 063	426 063	01.02.1994	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Jah
BTAF-1994-06-12	TAM programm – Kalevi Kommivabrik	49 730	49 730	15.06.1994	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1994-06-13	TAM programm – Balti Manufaktuur	49 214	49 214	15.06.1994	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1994-06-15	Eesti Investeerimispank – esindatus juhatuses	114 806	114 806	15.06.1994	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1994-07-18	TAM programm – NAKRO	28 467	28 467	15.07.1994	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1994-08-19	Teostatavusuuring aktsiafondi loomiseks	44 788	44 788	20.08.1994	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1994-11-26	TAM programm – Dvigatel	50 000	50 000	20.11.1994	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1994-11-29	Post-privatisation Fund – investeeringu ettevalmistamine	53 128	53 128	20.11.1994	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1994-12-30	TAM programm – Tarmel	51 881	51 881	20.12.1994	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
BTAF-1995-01-01	TAM programm – Tarkon	49 953	49 953	01.01.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-03-05	TAM programm – Eesti Fosforiit	46 300	46 300	01.03.1995	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
BTAF-1995-03-06	TAM programm – Tartu Instrument	47 495	47 495	01.03.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-04-09	TAM programm – AS Standard	42 841	42 841	02.04.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-04-15	BAS programm – Tallinna tegevuskulud	88 797	88 797	02.04.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-05-18	TAM programm – Sangar STC AS	49 710	49 710	04.05.1995	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
BTAF-1995-06-21	BAS programm – subsiidiumide väljamaksmine	1 094 054	1 094 054	20.06.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-07-25	TAM programm – Virko	43 482	43 482	20.07.1995	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
BTAF-1995-07-26	TAM programm – Zunda mööblivabrik	4500	4500	20.07.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-09-30	BAS programm – riikliku fondi direktor	44 862	44 862	20.09.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-09-33	TAM programm – Tallinna Lihakombinaat	28 976	28 976	20.09.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei

Projekti number	Projekti nimetus	Kavanda- tud summa, EUR	Väljamaks tud summa, EUR	Kinnita- mise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seos- tatud inv
BTAF-1995-10-37	BAS programm – ruumide rentimine kohalikule BAS programmi büroole	113 605	113 605	10.10.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-10-38	BAS programm – mööbli ja seadmete ost BAS programmi Tallinna büroole	21 662	21 662	10.10.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-11-41	TAM programm – IPT	23 103	23 103	05.11.1995	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
BTAF-1995-11-42	BAS programm – projektijuht	26 518	26 518	05.11.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-11-43	BAS programm – haldussekretär	16 443	16 443	05.11.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-12-45	TAM programm – BaltPlast	32 727	32 727	01.12.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-12-46	TAM programm – AS Marlekor	24 642	24 642	01.12.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1995-12-47	TAM programm – Paide Piim	39 618	39 618	01.12.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1996-05-05	TAM programm – Dagomar	39 372	39 372	14.05.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1996-05-06	TAM programm – RAS Estel	50 000	50 000	14.05.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1996-05-09	Baltic Post-privatisation Fund	406 999	406 999	22.05.1996	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1996-08-12	TAM programm – AS Flora Kommerts	46 324	46 324	05.08.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1996-10-15	TAM programm – Ühinenud Meiereid	40 358	40 358	10.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1996-10-16	TAM programm – AS Pärnu EEK	38 423	38 423	10.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1997-01-01	TAM programm – Estiko Kommerts	44 015	44 015	01.01.1997	Lõpetatud	Tootmine	Jah
BTAF-1997-03-06	Baltic Small Equity Fund – rakendamine ja järelevalve	999 807	999 807	11.03.1997	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1997-03-07	Baltics Small Equity Fund – ettevalmistus	42 157	42 157	11.03.1997	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1997-03-08	Baltics Small Equity Fund – õigusküsimused	136 770	136 770	11.03.1997	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1997-04-09	Baltics Post-privatisation Fund – projekti algatamine	49 500	49 500	10.04.1997	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
BTAF-1997-07-12	TAM programm – Eesti Raudtee	47 651	47 651	07.07.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1997-10-15	TAM programm – erastamisjärgne toetus – Imavere Saeveski	27 063	27 063	02.10.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1997-10-19	BAS programm – laienemine	2400	2400	21.10.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-03-16	BAS programm – riikliku fondi direktor	5130	5130	10.03.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-03-17	BAS programm – projektijuht	3630	3630	10.03.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-03-18	BAS programm – riikliku fondi direktori abi	1914	1914	10.03.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei

Projekti number	Projekti nimetus	Kavandatud summa, EUR	Väljamaksud summa, EUR	Kinnitamise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seostatud inv
BTAF-1998-06-20	Balti riikide mikroettevõtete BAS programm – projektijuht	2640	2640	30.06.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-07-23	Balti riikide mikroettevõtete BAS programm – subsiidiumid	700 617	700 617	23.07.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-07-25	Balti riikide mikroettevõtete BAS programm – tegevuskulud	11 154	11 154	23.07.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-11-29	Balti riikide mikroettevõtete BAS programm – projektijuht	16 746	16 746	03.11.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1998-12-31	TAM programm – Kitman AS	59 740	59 740	02.12.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-01-03	TAM programm – Eesti Raudtee II	59 998	59 998	28.01.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-02-05	TAM programm – Media House	59 970	59 970	03.02.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-08-14	TAM programm – Tallinna Lennujaam II	45 906	45 906	04.08.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-08-15	TAM programm – Sylvester AS II	59 598	59 598	20.08.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-09-16	TAM programm – AS Osel Foods	36 020	36 020	21.09.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-10-17	TAM programm – AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	59 965	59 965	08.10.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-11-19	TAM programm – AS Repo Vabrikud	37 067	37 067	24.11.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-12-23	Mikroettevõtete BAS programm – projektijuht	9322	9322	16.12.1999	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-1999-12-24	Eesti: mikro- ja väikeettevõtete krediteerimise projekti rakendamine	1 027 620	938 256	21.12.1999	Väljamaksmisel	Rahandus, äri	Jah
BTAF-2000-02-02	BAS programm – subsiidiumid	1 039 767	1 039 767	07.02.2000	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2000-03-06	TAM programm – AS Viisnurk	51 937	51 937	07.03.2000	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2000-05-09	TAM programmi jätkamine Balti riikides – AS Kuressaare Sanatoorium	50 640	50 640	24.05.2000	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2000-07-19	TAM programm – Eesti Post II	50 024	50 024	28.07.2000	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2001-01-01	TAM programm – Tallinna Lennujaam III	58 512	58 512	04.01.2001	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2001-01-02	TAM programm Balti riikides – Viru Kalatööstuse OÜ	60 000	19 256	19.01.2001	Kavandatud	Tootmine	Ei
BTAF-2001-02-05	TAM programm – AS Viljandi Aken ja Uks	58 214	58 214	26.02.2001	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2001-10-11	TAM programm – AS Baltazar Trading	41 495	41 495	10.10.2001	Lõpetatud	Tootmine	Ei
BTAF-2005-12-01F	TAM programm – Majatootmise OÜ	52 000	0	16.12.2005	Kavandatud	Tootmine	Ei
CAN-1996-02-01	Tallinna–Narva raudteeliini läbilaskevõime uuring	107 974	107 974	19.02.1996	Lõpetatud	Tootmine	Jah
DEN-1992-03-03	Energeetikasektori erakorraline toetamine	91 473	91 473	01.03.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
DEN-1993-11-04	Energeetika arendamise toetamine	19 981	19 981	10.11.1994	Lõpetatud	Energeetika	Jah

Projekti number	Projekti nimetus	Kavanda- tud summa, EUR	Väljamaks- tud summa, EUR	Kinnita- mise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seos- tatud inv
DENT-2001-11-03PS	Tallinna ühistransport	195 200	195 200	13.11.2001	Lõpetatud	Transport, laomajandus	Jah
EC-1992-10-44	Eesti Investeerimispank – keskkonnaalane nõustaja	29 783	29 783	20.10.1992	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
EC-1992-12-58	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – projektijuhtimise üksus	359 834	359 834	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1992-12-59	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – energeetika erakorralise planeerimise grupp	182 977	182 977	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1992-12-60	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – majandusarvestuse süsteemid peamistele energeetikaettevõtetele	486 939	486 939	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1992-12-61	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – puidu ja turba muundamise uuring	188 000	188 000	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1992-12-62	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – energiatariifide kindlaksmääramine	287 916	287 916	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1992-12-63	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – energia säästmise teadlikkuse kampaania	189 000	189 000	20.12.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
EC-1993-12-62	Baltic Post-privatisation Fund – juriidiline nõustamine	248 297	248 297	17.12.1993	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
EC-1994-02-05	Erastamisprogramm	900 449	900 449	03.02.1994	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Jah
EC-1994-03-10	Väikeste omavalitsuste keskkond	49 111	49 111	04.05.1994	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah
EC-1994-09-30	Arvestussüsteemid – arvete väljastamise ja sissenõudmise menetlused vee-ettevõtjatele	386 910	386 910	23.08.1994	Lõpetatud	Tootmine	Jah
ECP98-2000-12-78	BAS programm Balti riikides	222 660	222 660	08.12.2000	Lõpetatud	Tootmine	Ei
FIN-1992-10-06	Läänemere keskkonna programm – olmereovee ja heitvee käitlemise teostatavusuuring	158 332	158 332	23.10.1992	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah
FIN-1993-11-09	Energeetika arendamise toetamine	26 477	26 477	01.11.1993	Lõpetatud	Energeetika	Jah
FIN-1994-01-01	Energeetikasektori arendamise nõustamine	92 431	92 431	11.01.1994	Lõpetatud	Energeetika	Jah
FIN-1994-11-03	Energeetikategevuse järelevalve nõustamine	172 395	172 395	14.11.1994	Lõpetatud	Energeetika	Jah
FIN-1995-10-05	Telekommunikatsioonialaste õigusaktide väljatöötamine ja rakendamine	103 197	103 197	23.10.1995	Lõpetatud	Telekommunikatsioon	Ei
JAP-1994-02-01	Muuga Sadama projekt	47 000	47 000	01.02.1994	Lõpetatud	Transport, laomajandus	Jah
JAP-1996-05-11	Telekommunikatsioonialase seadusandluse arendamine	266 953	266 953	14.05.1996	Lõpetatud	Telekommunikatsioon	Jah
NOR-1991-04-01	Läänemere keskkonna programm	137 152	137 152	01.04.1991	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah
NOR-1991-08-02	Läänemere keskkonna programm	42 954	42 954	01.08.1991	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah
NOR-1991-08-03	Läänemere keskkonna programm	36 995	36 995	01.08.1991	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah
NOR-1992-03-04	Energeetikasektori erakorraline toetamine	335 437	335 437	01.03.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
NOR-1992-10-06	Läänemere keskkonna programm – väikeste omavalitsuste keskkonna projekt	186 971	186 971	30.10.1992	Lõpetatud	Kohalike omavalitsuste teenused	Jah

Projekti number	Projekti nimetus	Kavandatud summa, EUR	Väljamaksud summa, EUR	Kinnitamise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seostatud inv
NORG-1993-11-08	Energeetika arendamise toetamine	25 000	25 000	01.11.1993	Lõpetatud	Energeetika	Jah
SWE-1992-04-05	Energeetikasektori erakorraline toetamine	87 892	87 892	01.04.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
SWE-1992-06-06	Via Baltica teostatavasuuring	40 565	40 565	04.06.1992	Lõpetatud	Ehitus	Jah
SWE-1992-09-09	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – hankealane nõustamine	186 646	186 646	15.09.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
SWE-1993-05-06	Eesti Investeerimispank – koostöö ja institutsionaalne ülesehitus	31 368	31 368	19.05.1993	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
SWE-1993-11-11	Energeetika arendamise toetamine	19 250	19 250	01.11.1993	Lõpetatud	Energeetika	Jah
SWE-1994-06-03	Riiklik erastamisprogramm – juuridiline nõustamine	121 275	121 275	22.06.1994	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Jah
TAI-1991-10-05	Rahvusvahemuste konverents	22 169	22 169	01.10.1991	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAI-1992-06-37	Raudteede restruktureerimine	111 078	111 078	01.06.1992	Lõpetatud	Transport, laomajandus	Jah
TAI-1992-07-42	Balti riikide seminar erastamise teemal	23 525	23 525	01.07.1992	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAI-1993-05-04	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – projektijuhtimise üksuste seadmed (seotud osa)	31 746	31 746	01.05.1993	Lõpetatud	Energeetika	Jah
TAI-1993-11-15	Energeetikasektoris erakorralise investeerimise programm – kaasrahastamine ja väljamaksed, nõustamisteenused	30 000	30 000	01.11.1993	Lõpetatud	Energeetika	Jah
TAMEC-95-09-05	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Tallinna Masinatehas	48 829	48 829	01.09.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-95-09-06	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Aswega	49 180	49 180	01.09.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-95-09-07	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Vaba Maa	49 743	49 743	01.09.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-95-10-16	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Klementi Trading	48 282	48 282	01.10.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-95-11-24	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Sangar	48 244	48 244	01.11.1995	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-01-07	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Suva	48 581	48 581	01.01.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-96-01-08	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Tallinna Farmaatsiaehas	49 780	49 780	01.01.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-96-03-10	TAM programm – Eesti lennujaamad	38 201	38 201	01.03.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-04-19	TAM programm – nõustamisteenuste leping – RAS Kiviter	30 193	30 193	01.04.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-04-23	TAM programm – nõustamisteenuste leping – ARE I	46 086	46 086	01.04.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-96-09-39	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Hiis AS	27 942	27 942	01.09.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-96-10-40	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Standard	35 613	35 613	01.10.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-96-10-41	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Tarmel	38 108	38 108	01.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei

Projekti number	Projekti nimetus	Kavandatud summa, EUR	Väljamaksud summa, EUR	Kinnitamise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seostatud inv
TAMEC-96-10-42	TAM programm – AS Printarre	51 133	51 133	01.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-10-43	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Rakvere Lihakombinaat	48 741	48 741	01.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-10-44	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Eesti Lennujaamad	48 845	48 845	01.10.1996	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-96-11-47	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Keila Terko	28 039	28 039	01.11.1996	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-01	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Balti Laevaremonditehas	32 309	32 309	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-02	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Rigas Miesnieks	49 695	49 695	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-03	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Eesti Merelaevandus	21 711	21 711	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-04	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Lembitu	38 871	38 871	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-05	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AS Norma	33 532	33 532	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-01-06	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Tallinna Soojus	50 000	50 000	01.01.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-02-18	TAM programm – nõustamisteenuste leping – AGE-Com	49 759	49 759	01.02.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-97-04-27	TAM programm – Estiko koolitus	39 056	39 056	01.04.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-05-31	TAM programm – nõustamisteenuste leping – Tallinna Farmaatsiatehas	48 368	48 368	01.05.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-97-06-34	TAM programm – Eesti Post	32 237	32 237	20.06.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-06-35	TAM programm – Tartu Õlletehas	35 501	35 501	20.06.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-07-38	TAM programm – Aswega II	57 141	57 141	01.07.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-97-08-44	TAM programm – AS Norma	47 742	47 742	01.08.1997	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-97-10-45	TAM programm – Rakvere Lihakombinaat	13 814	13 814	01.10.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-97-10-46	TAM programm – Sylvester AS	67 137	67 137	01.10.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-97-10-48	TAM programm – Age-Com II	17 297	17 297	28.10.1997	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-98-02-04	TAM programm – Edelaraudtee	20 711	20 711	10.02.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-02-05	TAM programm – Eesti Spar	24 774	24 774	12.02.1998	Lõpetatud	Tootmine	Ei
TAMEC-98-03-06	TAM programm – AS EMV	14 442	14 442	11.03.98	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-04-08	TAM programm – Rakvere Lihakombinaat	43 992	43 992	02.04.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei

Projekti number	Projekti nimetus	Kavandatud summa, EUR	Väljamakstud summa, EUR	Kinnitamise kuupäev	Projekti staadium	Sektor	Seostatud inv
TAMEC-98-04-10	TAM programm – AS Norma	13 128	13 128	29.04.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-06-17	TAM programm – Estiko AS	18 043	18 043	18.06.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-06-20	TAM programm – Balti Laevaremonditehas	41 409	41 409	18.06.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-06-21	TAM programm – AS Flora Kommerts	17 070	17 070	19.06.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-06-22	TAM programm – Ühinenud Meiereid AS	27 104	27 104	26.06.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
TAMEC-98-07-24	TAM programm – Tallinna Lennujaam	36 903	36 903	01.07.1998	Lõpetatud	Ühiskondlikud ja sotsiaalsed teenused	Ei
UK-1992-08-07	Energeetikasektorisse erakorralise investeerimise programm – finantsplaneerimine	94 649	94 649	10.08.1992	Lõpetatud	Energeetika	Jah
UK-93-02-01PS	Balti riikide investeerimisprogramm – projekti ettevalmistamine ja koolitus	47 079	47 079	01.02.1993	Lõpetatud	Rahandus, äri	Jah
UKB-1995-02-02	Erapensionifondide ülesehituse alane nõustamine	44 217	44 217	01.02.1995	Lõpetatud	Rahandus, äri	Ei
UKE-1999-10-03	Eesti Raudtee erastamise nõustamine	148 026	148 026	29.10.1999	Lõpetatud	Transport, laomajandus	Jah
Kokku eurodes:		17 113 832	16 931 724				
Projektide arv:		161					

LISA 10. HINNANG EESTI ÄRIÕIGUSELE

EBRD on töötanud välja oma tegevuse sihtriikide õigusvaldkondade muutuste hindamise süsteemi ja ajakohastab oma hinnanguid regulaarselt, pöörates erilist tähelepanu investeerimistegevuse seisukohalt olulistele valitud valdkondadele. Nendeks valdkondadeks on kapitaliturud, äriühinguõigus, ettevõtete üldjuhtimine, pankrotivaldkond, tagatisega tehingud ning telekommunikatsioon. Kasutatavate hindamismehhanismidega hinnatakse nii õigusaktide kvaliteeti teoreetiliselt (“ulatus”) kui õigusaktide tegelikku rakendamist (“mõjus”). Hindamiste tulemustega on võimalik tutvuda aadressil www.ebrd.com/law. Selles lisas on toodud tulemuste kokkuvõtte Eesti kohta koos hindamises osalenud EBRD õigusekspertide kriitiliste märkustega.

Kapitaliturud

Peamised Eesti väärtpaberiturge reguleerivad õigusaktid on väärtpaberituru seadus (vastu võetud 2001. aastal ja viimati muudetud 2005. aasta oktoobris), investeerimisfondide seadus (vastu võetud 1997. aastal ja muudetud 2005. aasta oktoobris), Finantsinspektsiooni seadus (vastu võetud 2001. aastal), Tagatisfondi seadus (vastu võetud 2002. aastal ja viimati muudetud 2005. aasta oktoobris) ning Eesti Väärtpaberite Keskregistri seadus (vastu võetud 2000. aastal ja viimati muudetud 2005. aasta märtsis).

Finantsinspektsiooni seaduse alusel loodi 2002. aasta jaanuaris ühtne Eesti Finantsinspektsioon kui Eesti finantssektori ainuke järelevalveorgan. Finantsinspektsioon on autonoomse pädevusega ja oma eelarvega Eesti Panga juures asuv asutus. Finantsinspektsioon peab järelevalvet väärtpaberite- ja kindlustusturude ning panganduse üle. Eesti Pank vastutab pangandussektori reguleerimise eest.

Tallinna Börs, mis loodi 1995. aastal, on ainuke reguleeritud väärtpaberiturg Eestis. Tallinna Börs kuulub OMX Exchangese divisjoni, mis opereerib väärtpaberibörse Kopenhaagenis, Stockholmis, Helsingis, Riias ja Vilniuses. 2005. aastal kasvas väärtpaberikontode arv Tallinna Börsil 30% võrra ja väärtpaberitehingute arv 106% võrra. Tallinna Börsi käive jõudis 1941 miljoni euroni, suurenedes 2004. aastaga võrreldes 190%.

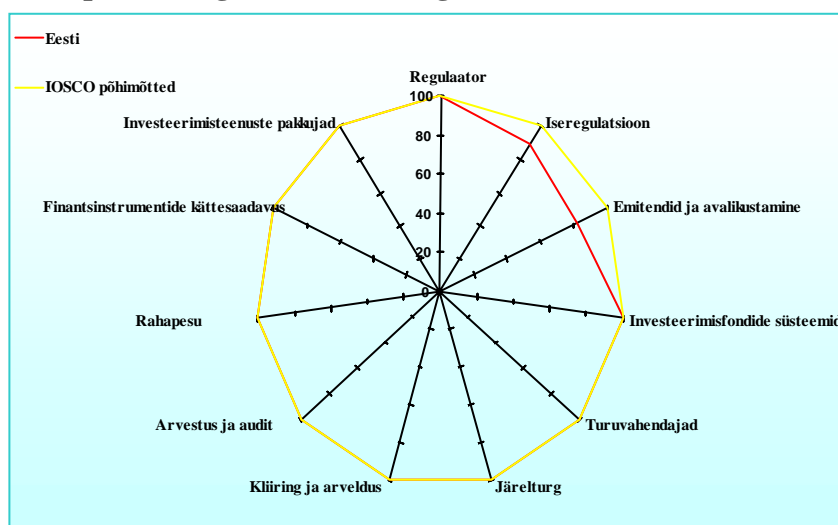
19. oktoobril 2005 võttis Riigikogu vastu väärtpaberituru seaduse, investeerimisfondide seaduse, Tagatisfondi seaduse ja asjaõigusseaduse muutmise seaduse. Tehtud muudatustega võeti üle ühenduse õigustiku, eelkõige nn prospektidirektiivi asjakohased sätted, mille eesmärk on võimaldada Euroopa äriühingutel emiteerida või noteerida väärtpabereid Euroopa Liidus ühe prospekti alusel, mis on heaks kiidetud päritoluriigiks olevas ELi liikmesriigis.

Uue seadusega kehtestati Eesti õigussüsteemis uued, ELi õigusega kooskõlas olevad määratlused. Peamised muudatused on siiski seotud väärtpaberite avaliku pakkumise prospektile esitatavate nõudmistega. Samuti on muudatustega ette nähtud Finantsinspektsiooni konkreetsete õigused ja kohustused, mis on seotud välisemitentide tegevuse üle järelevalve pidamisega. Muudatused jõustusid 15. novembril 2005, välja arvatud teatud sätted, mis jõustusid 1. märtsil 2006.

Rahapesuvastase võitluse ajal võttis rahandusminister 2005. aasta septembris vastu uue määruse, mis kohustab krediidi- ja finantseerimisinstiitutsioone võtma vastu sisekontrolli eeskirjadega seotud tegevusjuhendi. Määrus, mis võeti vastu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel, näeb ette asjakohaste andmete määratlemise, kontrollimise, säilitamise ja ajakohastamise korra ning sätestab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmed, aga ka nõuded tegevusjuhendi täitmise sisekontrollieeskirjale.

Olles 2004. aasta mais ühinenud ELiga, liitus Eesti sama aasta juunis II vahetuskursimehhanismiga (ERM II), mis kujutab endast kohustuslikku ooteruumi teel euroalaga liitumisele. Eurole üleminek on kavandatud 2008. aastaks.

Väärtpaberiturgu käsitlevate õigusaktide kvaliteet – Eesti (2004)



Märkus. Iga telje tipp väljendab ideaalset punktide arvu, st vastavust IOSCO dokumendis “Väärtpaberiturgu käsitlevate õigusaktide eesmärgid ja põhimõtted” (*Objectives and Principles for Securities Regulations*) sätestatud standarditele. Mida täielikum on “ämblikuvõrk”, seda lähemal on riigi väärtpaberiturgu käsitlevad asjaomased õigusaktid nendele põhimõtetele.

Allikas: EBRD Securities Market Legislation Assessment 2004

EBRD poolt 2004. aastal läbi viidud väärtpaberiturgu käsitlevate õigusaktide hindamise tulemuste kohaselt vastas Eesti hästi IOSCO dokumendis “Väärtpaberiturgu käsitlevate õigusaktide eesmärgid ja põhimõtted” sätestatud standarditele (vt ülal olevat joonist); väikesed kõrvalekalded esinesid ainult iseregulatsiooni ning emitentide ja avalikustamise osas.

Hinnangut ajakohastati 2005. aastal ja uue hindamise tulemuste kohaselt vastavad Eesti vastavad õigusaktid endiselt hästi standarditele, jõudes peaaegu kategooriani “väga hea vastavus”.

Äriühinguõigus ja ettevõtete üldjuhtimine

Peamine ettevõtete üldjuhtimist käsitlev õigusakt on 1995. aastal vastu võetud ja viimati 2005. aasta oktoobris muudetud äriseadustik. Äriseadustiku sätete kohaselt võib asutada

järgmist liiki äriühinguid: täisühing, usaldusühing, osäühing ja aktsiaselts. Osäühingu omakapital jaguneb osadeks ja aktsiaseltsi omakapital jaguneb aktsiateks.

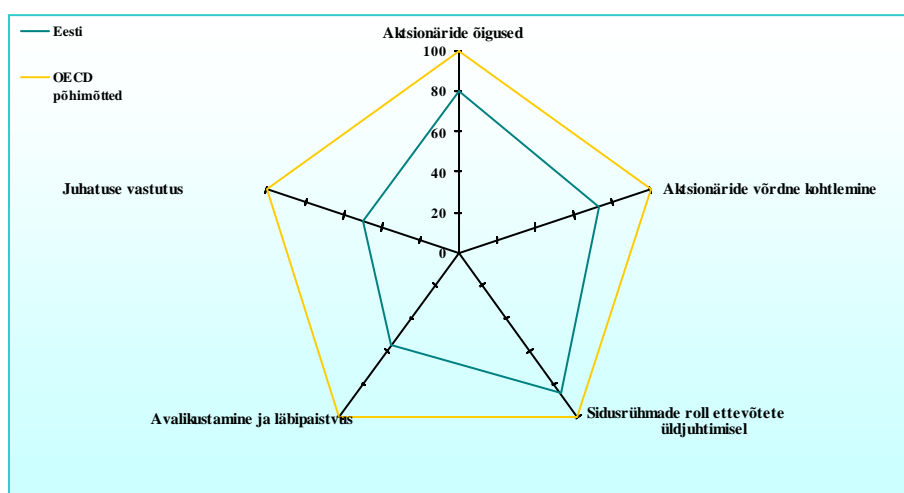
Lisaks äriseadustikule väärrib märkimist hiljuti vastu võetud hea ühingujuhtimise tava. Hea ühingujuhtimise tava jõustus 1. jaanuaril 2006 ning sellega soovitakse parandada börsil noteeritud ettevõtete üldjuhtimise kvaliteeti ja läbipaistvust. Hea ühingujuhtimise tava rakendatakse Tallinna Börsi eeskirjade kaudu ja selle aluseks on põhimõte “täidan või selgitan”.

EBRD 2004. aastal korraldatud ettevõtete üldjuhtimise valdkonna hindamise käigus hinnati vastavate Eesti õigusaktide teoreetilist kvaliteeti ehk ulatust. Hindamise tulemuste kohaselt vastas Eesti „keskmiselt” OECD ettevõtete üldjuhtimise põhimõtetele. Nagu on näidatud alltoodud joonisel, esines mõningaid vajakajäämisi juhatuse vastutuse ning avalikustamise ja läbipaistvuse osas.

Ettevõtete üldjuhtimist käsitlevate õigusaktide kvaliteet – Eesti (2004)

Märkus. Iga telje tipp väljendab ideaalset punktide arvu, st vastavust OECD ettevõtete üldjuhtimise põhimõtetele. Mida täielikum on “ämblikuvõrk”, seda lähemal on riigi ettevõtete üldjuhtimist käsitlevad õigusaktid nimetatud põhimõtetele.

Allikas: EBRD Corporate Governance Sector Assessment, 2004



12. oktoobril 2005 võttis Riigikogu vastu äriseadustiku olulise muudatuse, mille eesmärk oli kõrvaldada mitmed äriseadustiku rakendamisel ilmnunud puudujäägid ja tühistada äriühingutele kohaldatavad ülemäära formaalsed nõuded. Äriseadustiku mõningaid osi on tegelikku praktikat silmas pidades selgemaks muudetud. Samuti muudeti äriühingute juhtimisorganite õigusi ja kohustusi käsitlevaid sätteid. Muudatused jõustusid 1. jaanuaril 2006.

2005. aastal käivitas EBRD äriühingute üldjuhtimise mõjususe (õigusaktide tegeliku rakendamise) uuringu. Töötati välja juhtumianalüüs, mis käsitleb tehinguid seotud osapooltega. Juhtumianalüüsi käigus uuriti sellise väikeaktsionäri olukorda, kes soovib saada teavet äriühingu kohta, et mõista, kas seotud osapooltega tehtud tehingu tegi tõepoolest

äriühing ja kuidas taotleda hüvitist võimaliku kahju korral. Seejärel hinnati õigusaktide mõjusust nelja peamise muutuja alusel, milleks olid keerukus, kiirus, jõustatavus ja institutsionaalne keskkond. Uuringust ilmes, et väikeaktsionäridele (kelle osalus on alla 25%) võimaldatud meetmed on piiratud ja üldiselt üsna ebaefektiivsed. Uuringu käigus tehti kindlaks, et väikeaktsionäridel on juhtkonnalt teabe taotlemiseks võimalik kutsuda kokku üldkoosolek, ent nad ei saa võtta vastu mingeid otsuseid, kui otsuse poolt ei hääleta koosolekul osalevate aktsionäride enamus. Ka hüvitiste osas on väikeaktsionäridele ette nähtud võimalused piiratud, ehkki oluliselt tõhusamad. Hüvitiste osas peetakse menetlusi arusaadavateks ja sissenõudmine ei kujuta endast üldiselt erilist probleemi, ehkki sõltub võlgniku maksejõulisusest. Täitmisele kuuluva kohtuotsuse väljakuulutamise võib võtta kauem kui 24 kuud, kui vaidlus jõuab Riigikohtuni. Samuti on kostjal lihtne menetlust venitada. Üldiselt peetakse institutsionaalset keskkonda mõistlikuks, sest kohtud on erapooletud ning üldjuhul äriühinguõigust puudutavates menetlustes kogenud ja pädevad. Äriühinguid puudutav teave on usaldusväärne ja seadusjärgseid audiitoreid peetakse aktsiate kontrollpaki omanikest üsna sõltumatuteks.

Kontsessioonid

Eestis puudub kontsessioone käsitlev raamseadus. Raamseaduse asemel rakendatakse erastamispoliitikat ja kontsessioonide kasutamise poliitikat sektorite lõikes eraldi. Tegelikult ei tuvastatud hindamise käigus valitsustasandil mingit üldpoliitilist raamistikku õiguskeskkonna parandamiseks ning avaliku ja erasektori partnerluste edendamiseks riigis.

Eraõigusliku juriidilise isiku poolt avaliku sektori vara kasutamist avalikkusele teenuste pakkumiseks reguleerivad mitmed valdkonnapõhised õigusaktid. Valdkonnapõhised õigusaktid ei viita otseselt kontsessioonidele, ent teatud tegevusalasid reguleerivad õigusaktid (näiteks transpordisektoris) võimaldavad kontsessioonidega sarnaste kokkulepete sõlmimist. Kontsessioonidega seotud küsimusi reguleerivad konkurentsiseadus (ja selle alusel vastu võetud määrus) ning riigihangete seadus. Konkurentsiseadus reguleerib eri- ja ainuõiguste andmist ning riigihangete seadus reguleerib ehitustööde kontsessioonide andmist (ja muid riigiasutuste sõlmitavaid lepinguid, mille väärtus ületab teatud miinimumsumma). Samas ei ole lihtne määratleda, milline üldseadus on ülimuslik teiste seaduste suhtes. Kontsessiooni korras tehtavaid kokkuleppeid käsitlevaid üldsätteid võib leida ka võlaõigusseadusest.

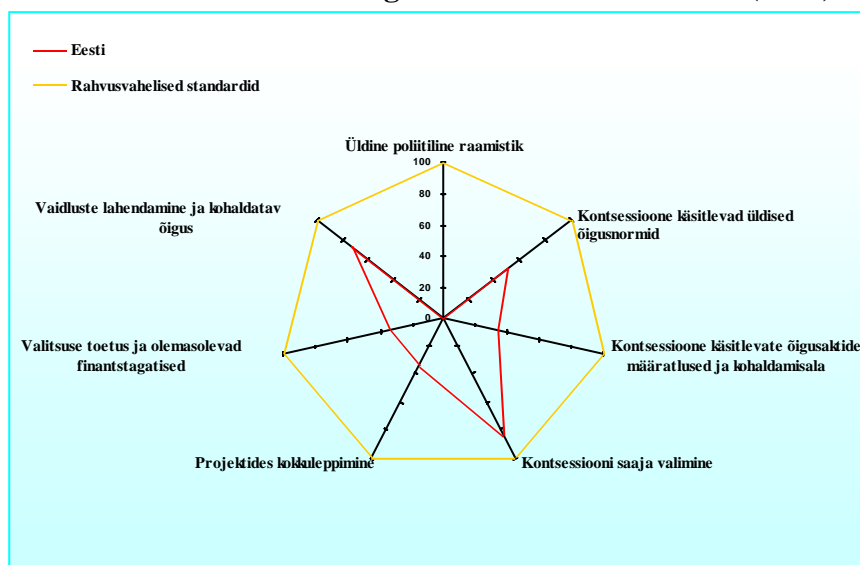
Menetlus, mida tuleks järgida, jääb üldseadusele (konkurentsiseadus või riigihangete seadus) viitavates valdkonnapõhistes seadustes küllaltki ebaselgeks. Raudteeseaduse kohaselt on Raudteeametil õigus väljastada tegevuslubasid teatud tegevuse elluviimiseks või teatud teenuste osutamiseks vastavalt sellele, kas äriühingu näol on tegemist raudteeveoteenuse osutaja või raudtee infrastruktuuri majandajaga. Tegevuslube võib anda eraettevõtjatele, kes on kantud äriregistrisse. Välismaine äriühing võib tegevusloa saada ainult siis, kui ta tegutseb äriregistrisse kantud filiaali kaudu.

Tegevuslube väljastatakse raudtee-infrastruktuuri ehitamiseks, majandamiseks ja opereerimiseks. Tegevusluba väljastatakse määramata tähtajaks ja seda ei või võõrandada. Tegevusluba võidakse raudteeseaduses sätestatud tingimustel tühistada, ent loa omanikule tuleb anda võimalus tegevusloa tühistamise aluseks olevate puuduste kõrvaldamiseks. Tegevusloa saamiseks peab taotleja täitma mitmed raudteeseaduses sätestatud eeltingimused.

Raudteeseadus ei reguleeri pakkumismenetlust ega muid valikuprotseduure. Seda puudujääki tasakaalustavad aga selgelt määratletud eeltingimused, mille tegevusloa taotleja peab täitma ja mis tagavad teatava läbipaistvuse.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus ning veeseadus näevad ette vaid veevarustuse ja kanalisatsioonisektori erastamise üldtingimused. Kontsessioone ei ole nende seaduste kohaselt nendes sektorites ette nähtud.

Kontsessioone käsitlevate õigusaktide kvaliteet – Eesti (2005)



Märkus. Iga telje tipp väljendab ideaalset väljendab punktide arvu, st vastavust rahvusvaheliste standarditele, näiteks UNCITRALi seadusloomealastele suunistele erasektori rahastatud infrastruktuuriprojektide kohta (*Legislative Guide for Privately Financed Infrastructure projects*). Mida täielikum on “ämblikuvõrk”, seda lähemal on riigi

kontsessioone käsitlevad õigusaktid nimetatud standarditele.

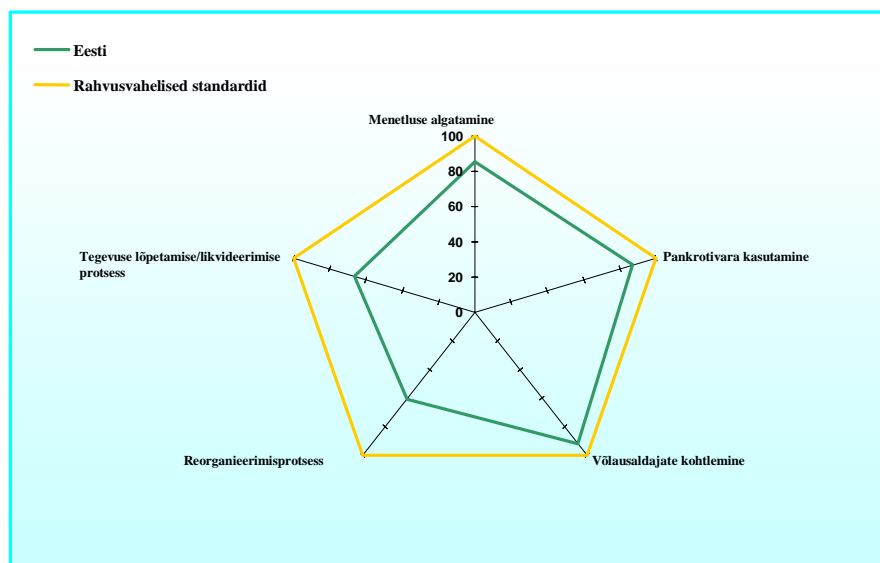
Allikas: EBRD Concessions Sector Assessment 2005

EBRD poolt viimati läbi viidud kontsessioone ning avaliku ja erasektori partnerlusi käsitlevate üldiste õigusnormide hindamise tulemuste kohaselt on Eesti vastavad õigusaktid *üldiselt kooskõlas* kontsessioone reguleerivate õigusaktide rahvusvaheliselt aktsepteeritud põhimõtetega (hinnati pigem nende õigusnormide teoreetilist ulatust kui praktilist rakendamist). Et tagada vastavus erasektori osaluse hõlbustamiseks kavandatud tänapäevaste üldiste õigusnormide nõuetele, võiks valitsus kaaluda erinevate avaliku ja erasektori partnerlusi võimaldavate õigusnormide täiendamist või eraldi seaduse koostamist. Ülaltoodud jooniselt ilmneb ka, et palju arenguruumi on veel kontsessioonidega seotud määratluste ja kontsessioonide kohaldamise valdkonnas, aga ka projektides kokkuleppimise ning tagatisinstrumentide ja valitsuse toetusega seotud mehhanismide ja eeskirjade valdkonnas. Valitsuse tähelepanu nõuab vältimatult ka poliitiline raamistik, mille puudumine muudab mis tahes seaduse – ka täiusliku – rakendamise äärmiselt keerukaks.

Maksejõuetus

Pankroti ja maksejõuetuse küsimusi reguleerib Eestis 2003. aastal jõustunud pankrotiseadus (sealhulgas selle muudatused ja täiendused). Nimetatud seadust hinnati keskmiselt kooskõlas olevaks EBRD 2003–2007 sektorite hindamise ülevaates välja toodud rahvusvaheliste standarditega. Alljärgneval joonisel on välja toodud asjaomase projekti käigus kogutud andmed ja pankrotiseaduse vastavus rahvusvahelistele standarditele viies põhivaldkonnas.

Eesti pankrotiseaduse vastavus rahvusvahelistele standarditele Pankrotialaste õigusaktide kvaliteet – Eesti (2004)



Märkus.

Iga telje tipp väljendab ideaalset punktide arvu, st vastavust rahvusvahelistele standarditele, muu hulgas Maailemapanga dokumendis “Tõhusate pankroti- ja võlausaldajate õiguste süsteemide põhimõtted ja suunised” (*Principles and guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*) sätestatud standarditele ja UNCITRALi töörihma “Seadusloomesuunised pankrotiõiguse alal” (*Legislative Guidelines for Insolvency Law*) standarditele.

Mida täielikum on “ämblikuvõrk”, seda lähemal on riigi pankrotialased õigusaktid nimetatud standarditele.

Allikas. EBRD Insolvency Sector Assessment Project, 2003/4

Ülaltoodud jooniselt ilmneb, et Eesti pankrotiseadusel on mõningaid tugevaid külgi teatud valdkondades. Täpsemalt seisnevad pankrotiseaduse tugevad küljed kolmandate osapoolte õiguses nõuda maksejõuetu ettevõtte vara üleandmist pankrotihaldurile. Üldiselt võimaldab see õigusnorm laiendada võlausaldajate vahel jagamisele kuuluvat vara ja seega summade suurus, mille võlausaldajad kätte saavad. Samuti sisaldab pankrotiseadus üsna ulatuslikke ja hästi välja töötatud sätteid, mis keelavad võlgnikul tehingute tegemise enne pankroti väljakuulutamist. Need sätteid, mida piirkonna muude riikide vastavates õigusaktides enamasti ei esine, võiksid tegelikult olla teistele riikidele eeskujuks.

Nagu ilmneb ka ülalolevast joonisest, on pankrotiõiguse alal veel palju arenguruumi. Kõige märkimisväärsem ja olulisem puudujääk seisneb nüüdisaegsete rehabiliteerimissätete puudumises. Pankrotiseaduses sisalduvad rehabiliteerimissätted tunduvad eiravat restruktureerimisega kaasnevat majanduslikku reaalsust (näiteks nähakse nende sätetega ette,

et rehabiliteerimisplaaniga tuleb tagada kõikide võlausaldajatele võlgnetavate summade tasumine). Lisaks ei reguleeri pankrotiseadus juhtumeid, mil maksejõuetu ettevõtte vara ei ole piisav likvideerimiskulude katmiseks. Nagu paljudes muudes selle piirkonna asjaomastes õigusaktides on ka Eesti pankrotiseaduses tähelepanuta jäänud Eesti ja selle naabrite vahelise piiriülese kaubanduse tekkimine ning pankrotiseadus ei reguleeri piiriülese maksejõuetuse juhtumeid.

Samas on oluline vaadata seadustes sätestatud õigusnormidest kaugemale ja mõista, kuidas maksejõuetusega seotud olukordi tegelikkuses lahendatakse. EBRD 2004. aastal läbi viidud pankrotialaste õigusaktide hindamisel, mille käigus keskenduti õigusaktide mõjususele (ehk tegelikule toimimisele praktikas) nii võlausaldajate kui ka võlgnike algatatud pankrotimenetluste puhul, ilmnes, et Eesti vastavad õigusaktid on märkimisväärselt võlausaldajasõbralikud ja seejuures on ohvriks toodud võlgniku võimalus ettevõtte ümber struktureerida. Tõenäoliselt on süsteem võlgnike jaoks (võrreldes võlausaldajatega) aeglane, kulukas ja põhjendamatult keerukas. Kõik need tegurid ja seaduse puudujäägid takistavad pankrotimenetluste süsteemi korrektset toimimist, st toimimist ühtaegu piitsana, mille eesmärk on motiveerida võlgnikke tegutsema heauskselt, ja präänikuna, et motiveerida pankrotivõlgnikku, kelle ettevõtte on olulises osas elujõuline, üritama ettevõtet päästa. Lisaks tundub, et kohtusüsteemis esineb struktuuralseid probleeme prognoositavuse ja pädevusega, mis mõjutavad negatiivselt nii võlgnikke kui ka võlausaldajaid.

Tehtud uuringud näitavad, et võimalike reformide kaalumisel tuleb Eestis silmas pidada nii seadusloomet kui ka suutlikkuse parandamist.

Tagatud tehingud

Tagatud tehinguid reguleerivad Eestis 9. juunil 1993 vastu võetud asjaõigusseadus ja 5. juunil 1996 vastu võetud kommertspandiseadus. 15. jaanuaril 2003 võeti vastu asjaõigusseaduse muudatused, millega loodi pandiõiguste uus, täiustatud süsteem (hõlmab üldiselt kõikvõimalikku vallasvara). Muudatused jõustusid 1. juulil 2003. Hiljem on mõlemasse seadusesse sisse viidud veel mõningaid vähem olulisi muudatusi.

Isikliku vara (vallasvara) pandiõigusega koormamiseks on Eesti õiguses ette nähtud kolm peamist õiguslikku instrumenti:

1. registerpandiga võib asjaõigusseaduse sätete kohaselt koormata vara (nt mootorsõidukit, õhusõidukit, veesõidukit, intellektuaalomandiõigusi), mille omandiõigus on juba kantud teatud registrisse;
2. kommertspandiga võib koormata kogu ettevõtet kommertspandiseaduse ja asjaõigusseaduse sätete kohaselt (seetõttu nimetatakse kommertspanti mõnikord ka ettevõtte pandiks) ning
3. pandiõigusega võib asjaõigusseaduse uute vastavate sätete kohaselt koormata õigusi (nt nõudeid, debitorseid võlgnevusi ja õigusi kinnisvara suhtes).

Süsteem on üsna range, sest ei võimalda osapooltel määratleda tagatist oma suva kohaselt. Näiteks ei või kommertspant ulatuda ainult ettevõtte ühele osale: kommertspandi ese peab olema "majandusüksus, mille kaudu ettevõtja tegutseb". Lisaks võib kommertspandi

(ettevõtte pandi) seada ainult äriregistrisse kantud ettevõtte.

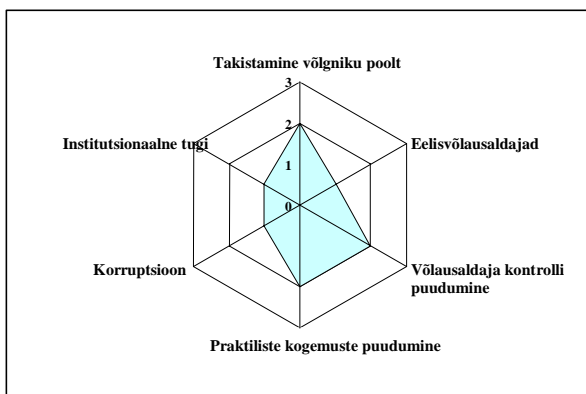
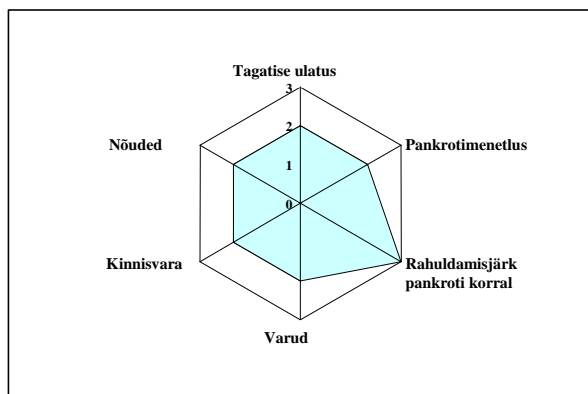
Register- või kommertsipandi seadmise leping peab olema notariaalselt tõestatud ja notari tasu suurus sõltub tagatud nõude summast. Kommertsipant tuleb registreerida kommertsipandiregistris, mida peavad justiitsministeeriumi haldusalas olevad registriosakonnad.

Hüpoteegid kantakse kinnistusraamatusse, välja arvatud siis, kui hoone omanikule ei kuulu hoonealuse maa omandiõigus või hoonestusõigus (sellisel juhul koormatakse hoone pandiga). Jätkub maa kinnistusraamatus registreerimise protsess. Hüpoteegid registreeritakse kohalike kohtute kinnistusosakondades.

Pandiõiguste õiguslik režiim on võrreldav tingimusliku loovutamiselega: allvõlgnikku tuleb teavitada pandiõiguse seadmisest ja võlausaldajal on võimalik pandiõiguse teostamiseks saada makseid otse allvõlgnikult.

Asjaõigusseaduse kohaselt võib panditud vara müüa avalikul enampakkumisel, ent osapooltel on võimalik kokku leppida ka muus müügiviisis. Panditud asja müügiviisi kokkulepet rikkunud võlausaldaja vastutab sellest tekkinud kahju eest. 2002. aastal otsustas riigikohus, et selline müüki puudutav kokkulepe peab olema kooskõlas mõistlike tavadega. EBRD 2003. aastal läbi viidud tagatisõiguste teostamise hindamise käigus (vt allpool) ilmnes, et täitmismenetluse süsteem toimib Eestis tõhusalt: pandipidajatel on tagatud vara võimalik kiiresti ja tulusalt realiseerida. Erinevalt naaberriikidest tunduvad pandipidajad eelistavat täitmist pigem kohtute kaudu kui otse, sest Eestis puudub kohtuvälise täitmise praktika. Samuti on oluline asjaolu, et kui võlgnik osutub maksejõuetuks, seaks nõuete rahuldamisjärk ja kohaldatav menetlus pandipidaja vähem soodsasse olukorda.

Pandiõiguste teostamise protsessi takistavad tegurid – Eesti (2003)



Ulatus

Mida täielikum on ämblikuvõrk, seda tõsisemad on probleemid vastavates kategooriates. "Protsessiga" seotud tegurid iseloomustavad konkreetsete takistuste mõju täitemenetlusele. "Ulatusega" seotud tegurid viitavad täitemenetluse tõhususele eri liiki tagatiste puhul ja võlgniku maksejõuetuse korral.

ProtsessMärkus.

Allikas: EBRD Legal Indicator Survey 2003

Üldiselt tehti Eestis 1996. aastal märkimisväärseid jõupingutusi tagatud tehingutega seotud

õigusliku süsteemi reformimiseks, ent reform ei olnud piisavalt põhjalik ning selle ulatus ja mõju on osutunud liiga piiratuks. Õigustele seatavate tagatisõiguste reform andis tunnistust vajadusest paindlikumate lahenduste järele. Järkjärguline lähenemine asjaomase süsteemi loomisele ei ole siiski soovitatav. Eesti võiks kaaluda integreeritumat lähenemist, näiteks Lätis ja Leedus edukalt juurutatud süsteemi rakendamist. EBRD on püüdnud niisuguse reformi elluviimist edendada, ent seni edutult.

Telekommunikatsioon

Eesti telekommunikatsioonisektorit reguleerib praegu Sideamet ja sektorile kohaldatakse 2005. aasta jaanuaris jõustunud elektroonilise side seadust. Sideamet viib ellu majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi “ministeerium”) kavandatud poliitikat. Sideamet on ministeeriumi valitsemisalas tegutsev valdkonnapõhine valitsusasutus, mille kohustuste hulka kuulub litsentsimine, sageduste jaotamine, tüübikinnitused ning sidealaste õigusaktide ja standardite väljatöötamine. Ministeerium vastutab telekommunikatsioonipoliitika kavandamise ja õigusaktide eelnõude ettevalmistamise eest, esindab Eestit rahvusvahelistes institutsioonides ja valitsustevahelistes organisatsioonides ning haldab riigieelarvet telekommunikatsioonivaldkonnas.

Eesti telekommunikatsiooniturg on Ida-Euroopas üks enim arenenumaid. Pärast iseseisvumist 1989. aastal hakati Eestis kiiresti tegelema turgude avamisega konkurentsile. Eesti oli esimene Kesk-Euroopa riik, mis oma telekommunikatsioonituru 2001. aasta jaanuaris täielikult liberaliseeris, avades kohalike kõnede, kaugekõnede ja rahvusvaheliste kõnede turud ning likvideerides tavatelefoniteenuste monopoli, mis kuulus Elion Ettevõtte ASile (varasem Eesti Telefon, tol ajal ainuke tegutsev operaator). Eesti oli üks kümnest riigist, kes liitusid 2004. aasta mais Euroopa Liiduga, ning Eesti telekommunikatsioonialaseid õigusakte on alates liitumisest viidud kooskõlla asjakohaste ELi direktiividega.

Ehkki Eesti on teinud märkimisväärseid edusamme nii telekommunikatsioonituru liberaliseerimisel kui ka seadusandliku raamistiku rakendamisel, tuleb tõdeda, et Elion on endiselt tavatelefoniteenuste turul turguvalitsev ettevõtja, omades 2005. aastal ligikaudu 80%list turuosa. 2004. aastal sisse viidud numbriliikuvus ja 2005. aastal toimunud ühendamistasude vähendamine peaksid võimaldama teistel operaatoritel võita enda poole turguvalitseva ettevõtja tavatelefoni- ja häälteenuste kliente. Elion on osaliselt erastatud: 47,91% aktsiakapitalist kuulub TeliaSoneral, 27,23% riigile ja 23,86% teistele erainvestoritele.

Eesti mobiilsideteenuste turgu iseloomustab tihe konkurents. Turul konkureerivad kolm mobiilside operaatorit (EMT, Radiolinja ja Tele2) ning kaks virtuaalmobiilside operaatorit (Bravocom ja Diil). Ametlike andmete kohaselt on mobiilsideturu hõlvamise määr üle 100% ja seega on Eesti mobiilsideturg võrreldav Euroopa arenenud turgudega. Kõik kolm tegutsevat mobiilside operaatorit on saanud 3G mobiilsidialase tegevusloa ning EMT alustas vastavate teenuste osutamisega 2005. aasta lõpul.

Nüüd, mil kõik asjakohased regulatiivsed meetmed on paigas, peaks valitsuse tähelepanu endiselt keskenduma valdkonnapõhiste regulatiivsete meetmete ja ulatuslikumate konkurentsieskirjade rakendamisele, et tagada täielikult konkurentsil põhinev

telekommunikatsiooniturg. Ehkki Eesti telekommunikatsioonituru areng on olnud valdavalt positiivne, tuleb esile tuua ebaselgust Sideameti sõltumatuse tõttu. Nimelt tundub Sideamet endiselt tegutsevat ministeeriumi valitsemise all, kusjuures 2005. aastal jõustunud elektroonilise side seadus sätestab, et ministeerium “teostab [Sideameti] üle teenistuslikku järelevalvet”. Niisugust mitmetähenduslikkust võib tõlgendada Sideameti sõltumatuse ohustamisena. Ehkki Euroopa Komisjon viitas sellele asjaolule juba 2003. aasta novembris, ei ole valitsus selle küsimusega veel tegeleud.

LISA 11. EESTI KAART



Base 802569 (R02563) 1-99